

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра Готельноресторанного та туристичного бізнесу

Допущено до захисту

Завідувачка кафедри

Давиденко І.В.

“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 242 «Туризм»

за освітньою програмою «Економіка та організація туристичної діяльності»

за темою:

**«УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ДИТЯЧОГО
ТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ СТУДЕНТСЬКОГО ТАБОРУ
«ЕКОНОМІСТ»))»**

Виконавець

студентка 47 гр. ФМЕ

Горняк Тетяна Володимирівна

Науковий керівник

к.е.н., доцент **Михайлюк О.Л.**

Одеса 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОСЛУГ В ТУРИЗМІ.....	7
1.1. Стан, тенденції, проблеми та перспективи розвитку дитячих туристичних послуг в Україні у сучасних умовах.....	7
1.2. Нормативно-правова база туристичного бізнесу.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СВІТОВОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ДОСВІДУ РОЗВИТКУ ПРОГРАМ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ.....	23
2.1. Соціально-психологічні особливості споживачів послуг дитячого туризму	23
2.2.Світовий досвід розвитку дитячого туризму.....	32
2.3. Стан туризму та готельного бізнесу в Україні.....	47
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ СТУДЕНТСЬКОГО ТАБОРУ «ЕКОНОМІСТ».).....	55
3.1. Організаційна і економічна структура студентського табору «Економіст»... ..	55
3.2. Механізми удосконалення програм дитячого туризму.....	61
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73

ВСТУП

Актуальності теми. Покращення організації дитячих туристичних програм є необхідною ініціативою, спрямованою на сприяння всебічному розвитку юних умів через знайомство з різними культурами, середовищами та досвідом. Такі програми, за умови їх продуманої структури, можуть зробити значний внесок у фізичний, соціальний, емоційний та інтелектуальний розвиток дитини. Вирушаючи в подорожі за межі свого безпосереднього оточення, діти отримують унікальну можливість пізнавати світ у безпосередній і цікавій формі, далекій від традиційного навчання в класі. Таке знайомство з новими місцями, людьми та практиками не лише розширює їхній кругозір, але й прищеплює цінні життєві навички, такі як адаптивність, незалежність та емпатія. Оскільки попит на збагачення досвіду подорожей зростає, потреба в удосконаленні організації цих програм стає критично важливою, щоб вони були безпечними, пізнавальними та цікавими для дітей різного віку. Це вимагає спільних зусиль освітян, батьків, професіоналів туристичного бізнесу та громад для створення змістовних і незабутніх подорожей, які матимуть тривалий вплив на юних мандрівників.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи полягає у зростаючій важливості розвитку дитячого туризму як засобу соціалізації молоді, формування її світогляду та стимулювання інтересу до активного відпочинку та пізнання нового. У сучасному світі, де значну частину часу діти проводять у віртуальному просторі, активний та освітній туризм виступає важливим інструментом для розвитку життєвих навичок, адаптації до реального соціуму та підвищення фізичної активності.

Студентський табір «Економіст» може слугувати ідеальною моделлю для вивчення та вдосконалення програм дитячого туризму, оскільки він поєднує освітні та розважальні аспекти, сприяє розвитку комунікативних навичок та знайомить дітей з основами економіки та підприємництва у неформальному середовищі. Однак, існують певні виклики, пов'язані з організацією та

управлінням таких програм, які включають забезпечення безпеки учасників, розробку освітнього контенту, що відповідає віковим особливостям дітей, та створення мотиваційної програми активностей.

Дослідження та удосконалення програм дитячого туризму на прикладі студентського табору «Економіст» дозволить не тільки підвищити якість надання послуг у цій сфері, але й сприятиме розвитку місцевого туристичного бізнесу, створенню нових робочих місць та популяризації активного та освітнього відпочинку серед молодого покоління. Таким чином, тема бакалаврської роботи є актуальною та важливою для подальших досліджень та реалізації в практиці.

Метою дослідження є розробка та обґрунтування комплексу заходів щодо удосконалення організації програм дитячого туризму на прикладі студентського табору «Економіст».

Завдання дослідження:

- дослідити поточний стан, основні тенденції, проблеми та перспективи розвитку дитячого туризму в Україні, а також провести порівняльний аналіз із світовим досвідом;
- проаналізувати законодавчі та нормативні акти, що регулюють діяльність у сфері дитячого туризму та туристичного бізнесу в цілому;
- дослідити особливості цільової аудиторії, включаючи вікові категорії, психологічні та соціальні аспекти, що впливають на вибір туристичних програм;
- проаналізувати поточний стан організаційної структури, сильні та слабкі сторони діяльності студентського табору «Економіст»;
- визначити конкретні шляхи та методи оптимізації програм дитячого туризму, зокрема, через інноваційні підходи в організації, маркетингу, управлінні та впровадженні нових технологій.

Об'єктом дослідження є програми дитячого туризму, які можуть застосовуватися у студентському таборі «Економіст».

Предметом дослідження є теоретичні і практичні аспекти удосконалення організації програм дитячого туризму.

Питання розвитку туристичної діяльності і туристичного потенціалу висвітлюються у працях Глубоченко К. О. [16], Дорошенко О. М. [16], Давидова О. Ю. [17], Халіна І. В. [17], Івченко Л. О. [21], Кифяк В.Ф. [22], Мерчанський В.В. [24], Перепелюк О. М. [29], Пуцентейло П.Р. [31], Мельнійчук М. М., [25], Богатирьова Г.А. [14], Ніколайчук О.А. [14] та інші.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає у наступному:

- досліджено поточний стан, основні тенденції, проблеми та перспективи розвитку дитячого туризму в Україні, а також провести порівняльний аналіз із світовим досвідом;
- проаналізовано законодавчі та нормативні акти, що регулюють діяльність у сфері дитячого туризму та туристичного бізнесу в цілому;
- досліджено особливості цільової аудиторії, включаючи вікові категорії, психологічні та соціальні аспекти, що впливають на вибір туристичних програм;
- проаналізовано поточний стан організаційної структури, сильні та слабкі сторони діяльності студентського табору «Економіст»;
- визначено конкретні шляхи та методи оптимізації програм дитячого туризму, зокрема, через інноваційні підходи в організації, маркетингу, управлінні та впровадженні нових технологій.

Для досягнення мети та виконання завдань кваліфікаційної роботи набудуть застосовані наступні **методи дослідження**:

1. Аналітичний метод – буде застосований для аналізу наявних даних про стан дитячого туризму, вивчення нормативно-правової бази, а також для оцінки організаційної та економічної структур студентського табору «Економіст». Цей метод допоможе ідентифікувати проблеми та можливості для удосконалення.

2. Документальний аналіз - вивчення офіційних документів, звітів, наукових публікацій, статистичних даних, що стосуються дитячого туризму та

діяльності студентського табору «Економіст», для отримання об'єктивної інформації.

3. SWOT-аналіз - буде використаний для оцінки сильних та слабких сторін, можливостей та загроз для студентського табору «Економіст». Цей метод допоможе у формулюванні стратегій удосконалення.

Інформаційна база дослідження. Цивільний кодекс України; Господарський Кодекс України; Закон України «Про туризм»; Закон України «Про курорти»; Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»; Закон України «Про страхування»; Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України»; Правила користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг, затверджені наказом Держтурадміністрацією від 16.03.2004 р. №19 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 02.04.2004 р. №413/9012 та іншими нормативно-правовими актами та документами в сфері туристичної діяльності; Указ Президента України Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україні від 21.02.2007 р. № 136/2007; Постанова Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 р. № 297 “Про затвердження Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Загальний обсяг роботи складає 78 сторінок. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел – 52 позиції. Містить 4 таблиці і 3 малюнки.

Публікації за темою дослідження.

1. Горняк Т.В. МЕХАНІЗМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОГРАМ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ СТУДЕНТСЬКОГО ТАБОРУ «ЕКОНОМІСТ») Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали IV Міжнародної науковопрактичної конференції здобувачів вищої освіти (м. Одеса, 10 квітня 2024 р.) / Одеський національний економічний університет. Одеса: ОНЕУ, 2024. 291 с. (С.78-82).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОСЛУГ В ТУРИЗМІ

1.1. Стан, тенденції, проблеми та перспективи розвитку дитячих туристичних послуг в Україні у сучасних умовах

Розвиток дитячого туризму в Україні у сучасних умовах є актуальною темою, що вимагає детального вивчення та аналізу. В останні десятиліття туризм став однією з ключових галузей світової економіки, а дитячий туризм зайняв у ній особливе місце, ставши важливою складовою соціально-економічного та культурного розвитку багатьох країн. Для України, з її багатим історичним та культурним спадком, дитячий туризм може стати не лише засобом підвищення добробуту населення, а й ефективним інструментом виховання молодого покоління у дусі патріотизму, толерантності та шанування культурного розмаїття.

Туристична галузь України характеризується значним потенціалом завдяки різноманітності природних ландшафтів, наявності численних історичних та культурних пам'яток. Проте, попри значний потенціал, галузь стикається з низкою викликів, зокрема, з недостатнім фінансуванням, недоліками у законодавчому регулюванні, інфраструктурними проблемами та нестабільною політичною ситуацією. Дитячий туризм відіграє важливу роль у розвитку особистості, сприяючи розширенню світогляду, підвищенню соціальної активності та адаптаційних можливостей дітей. Він є одним із засобів неформальної освіти, який дозволяє дітям навчатися через власний досвід, пізнавати нові культури та традиції, формувати повагу до інших народів та їхньої спадщини [16].

Дитячий туризм - це напрямок туристичної діяльності, спрямований на організацію дозвілля та подорожей для дітей та підлітків. Він включає в себе не тільки відпочинок і розваги, а й освітній компонент, спрямований на розширення кругозору молодого покоління, формування культурних і

моральних цінностей, виховання поваги до природного та культурного надбання. Дитячий туризм може бути внутрішнім та міжнародним, організованим у формі екскурсій, походів, таборів, тематичних програм.

В. Мерчанський у статті визначає поняття «дитячий туризм», як напрям, що сприяє відпочинку та розвитку дітей через різноманітні заходи, такі як табори, екскурсії тощо. Відзначається, що дитячий туризм важливий для особистісного розвитку дітей, надаючи можливості для набуття нових знань і навичок. Також розглядаються різні трактування та визначення «дитячого туризму» різними дослідниками, підкреслюючи його значення у формуванні інтересів і культурного розвитку дітей, а також розвитку туристичної галузі загалом [24].

М. Мельнічук визначає «дитячий туризм» як організовані рекреаційні заходи для осіб до 18-ти років, що проводяться поза межами їхнього постійного місця проживання та навчання. Ці заходи включають використання позаурочного часу для оздоровчих, виховних, культурно-пізнавальних та краєзнавчих активностей [25].

Дитячий туризм як феномен сягає своїми корінням у ХІХ століття, коли вперше були організовані літні табори для дітей з метою їхнього відпочинку та освіти поза міським середовищем. У ХХ столітті концепція дитячого туризму розвивалася паралельно з розвитком загальних туристичних тенденцій, включаючи зростання доступності транспорту та розширення мережі туристичних послуг. В Україні, як і в багатьох інших країнах, історія дитячого туризму тісно пов'язана з розвитком піонерських таборів та шкільних екскурсійних програм.

Дитячий туризм в Україні має давні традиції, які сягають радянських часів, коли активно розвивалися піонерські табори, дитячі оздоровчі та туристичні бази. Після здобуття незалежності в 1991 році, індустрія дитячого туризму почала трансформуватися, з'явилися нові формати та напрямки, такі як мовні табори, екологічні та пригодницькі програми. Однак, відсутність державної підтримки та інвестицій, а також економічні труднощі перехідного

періоду, сповільнили розвиток цієї сфери. Ринок дитячого туризму в Україні наразі знаходиться в стадії розвитку. За останні роки спостерігається зростання популярності внутрішнього туризму, що пов'язано з політичною та економічною ситуацією в країні. Збільшується кількість дитячих таборів, оздоровчих центрів та інших закладів, які пропонують послуги для дітей.

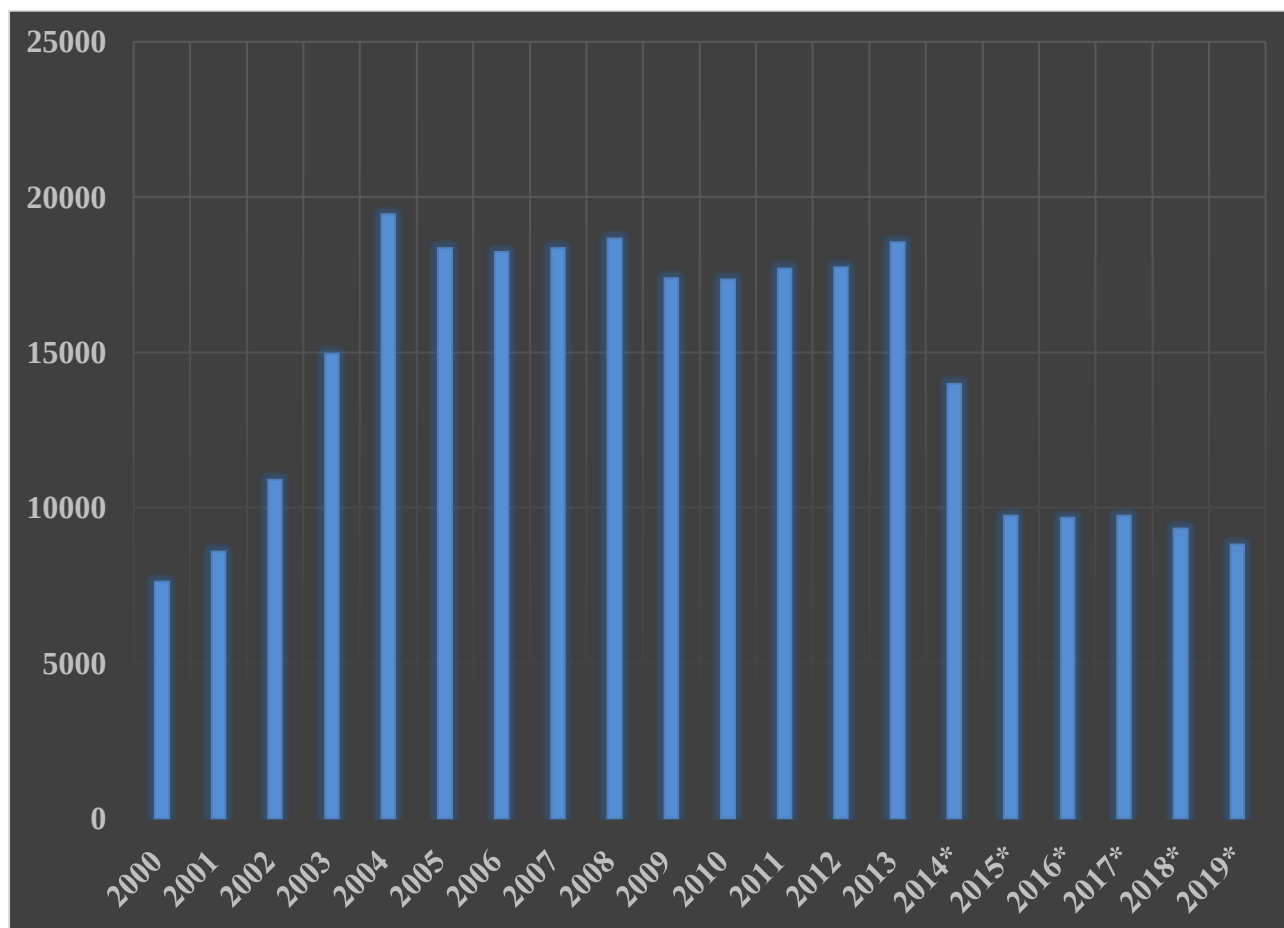

Рис. 1.1 Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, які працювали влітку (* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях)

Джерело:[19]

Аналіз діаграми 1.1, дозволяє визначити наступні ключові тенденції та аспекти:

Зростання кількості закладів (2000-2008 роки): спостерігається стійке зростання кількості дитячих оздоровчих закладів з 7615 одиниць у 2000 році до 18672 у 2008 році. Це свідчить про активний розвиток сфери дитячого відпочинку та оздоровлення в цей період, що, ймовірно, було зумовлено зростанням державного фінансування, збільшенням уваги до соціальної політики в цій сфері та підвищенням загального добробуту населення.

Стабілізація та невеликі коливання (2009-2013 роки): у період з 2009 по 2013 рік кількість закладів показує певну стабілізацію з тенденцією до незначного зниження (від 18672 до 18549). Це відображає вплив світової фінансової кризи 2008 року, яка могла призвести до скорочення фінансування або до перегляду пріоритетів у витратних програмах.

Значний спад після 2013 року: найбільш виражений спад кількості закладів відбувається після 2013 року, коли їх кількість зменшується з 18549 до 8808 одиниць у 2019 році. Це зниження пов'язане з політичними та економічними викликами в Україні, зокрема з анексією Криму та подіями на сході країни, що могло негативно вплинути на сферу дитячого оздоровлення та відпочинку, зокрема через скорочення державного фінансування та зниження інвестицій.

Спад кількості дитячих оздоровчих закладів вимагає від держави та приватного сектору зусиль щодо відновлення та розвитку інфраструктури для дитячого відпочинку. Це може включати стимулювання інвестицій, покращення якості послуг, впровадження новітніх програм оздоровлення та відпочинку, а також забезпечення доступності цих послуг для всіх верств населення.

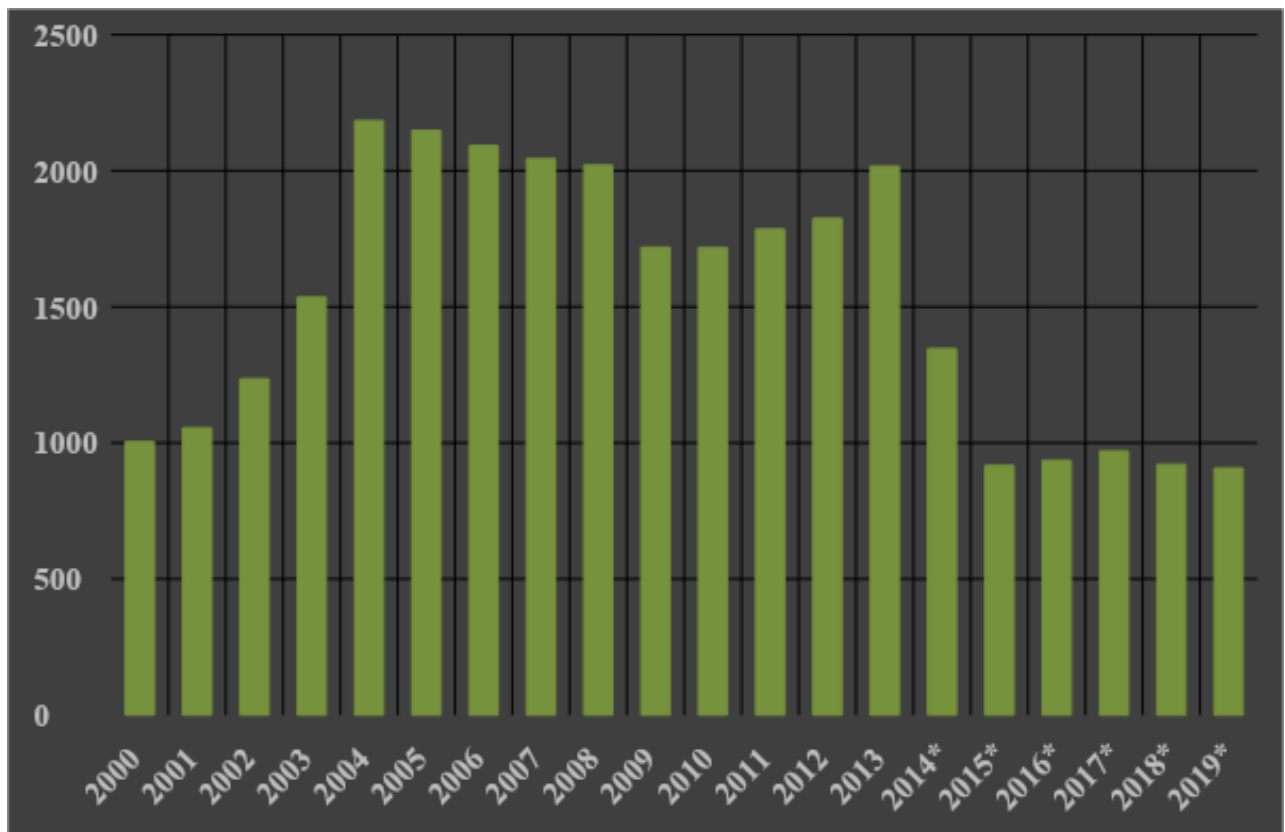

Рис. 1.2 Кількість дітей, які перебували у закладах, тис. осіб (* без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях)

Джерело:[19]

Аналіз діаграми 1.2, дозволяє виявити наступні ключові аспекти та тенденції:

1. Динаміка зростання (2000-2004 роки): початковий період характеризується стабільним зростанням кількості дітей, що відвідують заклади оздоровлення та відпочинку. Значне збільшення з 1005 тис. у 2000 році до 2184 тис. у 2004 році може бути пов'язане з покращенням економічної ситуації, збільшенням уваги держави до дитячого відпочинку та оздоровлення, а також розвитком інфраструктури закладів.

2. Період стабілізації та коливань (2005-2013 роки): після досягнення піку в 2004 році спостерігається стабілізація кількості дітей з тенденцією до

поступового зниження. Це може свідчити про насичення потреби в оздоровленні та відпочинку або про зміну умов доступу до таких послуг.

3. Значний спад після 2013 року: різке зменшення кількості дітей, які відвідують заклади починаючи з 2014 року, може бути пов'язане з політичною та економічною нестабільністю в Україні, що включає анексію Криму та конфлікт на сході країни. Це могло вплинути на загальний доступ до оздоровчих закладів та їх фінансування. Спад у кількості дітей, що користуються послугами оздоровлення та відпочинку, може також вказувати на проблеми доступності або якості наданих послуг, що потребує додаткового дослідження та аналізу.

Впродовж 2020-2021 років через карантинні обмеження та ризики інфікування діяльність дитячих таборів була суттєво обмежена. Багато таборів не змогли відкритися, інші працювали з обмеженою кількістю дітей та жорсткими санітарними нормами. Це призвело до значного скорочення кількості дітей, які оздоровилися в організованих умовах. За даними Державної служби статистики України, кількість організованих дитячих туристичних поїздок у 2020 році знизилася на 60% порівняно з 2019 роком. Однак, з початком 2022 року спостерігається позитивна динаміка: кількість організованих дитячих поїздок зросла на 30% порівняно з попереднім роком[19].

За інформацією Української асоціації туризму, у 2022 році значно зросла кількість нових програм для дітей, включаючи екологічні табори, наукові експедиції та мистецькі майстерні, що свідчить про розширення пропозиції на ринку дитячих туристичних послуг.

Розвиток дитячого туризму в Україні залежить від багатьох факторів, серед яких економічні аспекти відіграють вирішальну роль. Фінансування та інвестиції в цю галузь є ключовими для створення та підтримки інфраструктури, розробки нових програм і послуг, які можуть залучити більше сімей та забезпечити якісний відпочинок для дітей. Не менш важливим є питання економічної доступності дитячих туристичних послуг. У контексті

соціально-економічних викликів, з якими стикається Україна, забезпечення доступності туризму для дітей з різних соціальних верств є важливим аспектом, що сприяє соціальній інтеграції та рівності[31].

На розвиток дитячого туризму також впливають соціокультурні фактори. Сприйняття туризму суспільством, культурні норми та цінності формують ставлення до дитячого відпочинку і подорожей. Важливо, щоб суспільство розуміло значення дитячого туризму не тільки як засобу розваги, але й як важливого інструменту освіти та соціалізації молодого покоління.

Екологічні та безпекові аспекти відіграють неменш важливу роль у розвитку дитячого туризму. У світі, де питання екології стають дедалі актуальнішими, інтеграція екологічної освіти в програми дитячого туризму може сприяти формуванню екологічної свідомості в молодого покоління. Безпека дитячих подорожей є абсолютним пріоритетом, тому розвиток інфраструктури та послуг повинен враховувати всі можливі ризики та забезпечувати належний рівень безпеки для дітей. У сукупності ці фактори визначають поточний стан та перспективи розвитку дитячого туризму в Україні. Врахування та адаптація до цих аспектів є важливими для створення стійкої та розвиненої галузі дитячого туризму, яка може задовольнити потреби сучасного суспільства та сприяти всебічному розвитку молодого покоління.

Останні роки для України були вкрай складними через військовий конфлікт, що мав істотний вплив на усі аспекти життя українського суспільства, включаючи туристичну галузь. Дитячий туризм, як частина цієї сфери, зіткнувся з безпрецедентними викликами, зокрема з питаннями безпеки та доступності туристичних послуг. З початком повномасштабної війни РФ проти України дитячий туризм зазнав ще більшого удару. Багато таборів на сході та півдні країни опинилися в зоні бойових дій або на окупованих територіях. Інші табори не могли приймати дітей через ризики обстрілів, ракетних ударів та інших небезпек. Це знову ж таки призвело до значного скорочення можливостей для дитячого відпочинку.

Першочерговим викликом стала потреба забезпечення безпеки дитячих туристичних груп. У зонах, що межують з лінією фронту, а також у районах, де існує ризик воєнних дій, було призупинено або значно обмежено туристичну діяльність. Це спричинило необхідність переорієнтації на безпечні регіони країни та розробку нових маршрутів і програм. Військовий конфлікт призвів до зменшення економічної активності та зниження доходів населення, що вплинуло на загальну доступність туристичних послуг для сімей з дітьми. Зростання цін на перевезення та проживання, а також нестабільність валютного курсу зробили дитячий туризм менш доступним для широких верств населення.

Туристичні оператори та організатори дитячих відпочинків були змушені адаптувати свої програми до нових реалій. Це означало не тільки зміну маршрутів, але й перегляд змісту та форматів проведення заходів, з акцентом на психологічну підтримку дітей та включення елементів патріотичного виховання. У відповідь на кризу активізувалися гуманітарні проекти та волонтерські ініціативи, спрямовані на підтримку дитячого туризму. З'явилися програми для дітей з родин військовослужбовців та переселенців, а також з особливими потребами. Багато з цих проектів забезпечували не лише організацію дозвілля та відпочинку, а й психологічну реабілітацію. Інфраструктура дитячого туризму також зазнала змін. Деякі оздоровчі табори та бази відпочинку, розташовані в зонах ризику, були евакуйовані або перепрофільовані для потреб внутрішніх переселенців. Це вимагало від організаторів шукати альтернативні локації та інвестувати у розвиток нової інфраструктури.

В умовах війни значно зросла роль міжнародної допомоги та співпраці в сфері дитячого туризму. Міжнародні організації, іноземні уряди та неприбуткові фонди надавали фінансову, організаційну та методичну підтримку проектам, спрямованим на відновлення та розвиток дитячого туризму в Україні. Загалом, військовий конфлікт вніс корективи у розвиток дитячого туризму в Україні, змусивши всіх учасників галузі шукати нові

підходи та рішення для адаптації до складних умов, забезпечення безпеки та доступності туристичних послуг для дітей.

З 2022 року, після звільнення деяких окупованих територій та покращення безпекової ситуації в інших регіонах, розпочалося поступове відновлення дитячого туризму. Деякі табори відновили свою роботу, інші готуються до відкриття в 2024 році. Попит на дитячі туристичні послуги також поступово зростає, але все ще залишається нижчим, ніж до 2020 року.

Незважаючи на поступове відновлення, дитячий туризм в Україні все ще стикається з низкою проблем:

1. Нестача безпечних та комфортних умов для відпочинку дітей.
2. Висока вартість дитячих турів.
3. Недостатня кваліфікація кадрів.
4. Відсутність чіткої державної політики щодо розвитку дитячого туризму.

Розвиток дитячого туризму в Україні має значний потенціал. Завдяки спільним зусиллям держави, туроператорів та батьків можна створити безпечні та комфортні умови для відпочинку дітей, а також зробити дитячий туризм доступним та цікавим.

Поглянувши на майбутнє дитячого туризму в Україні, можна очікувати, що ця галузь стикатиметься з численними можливостями для розвитку та інновацій. Ці перспективи не лише збільшать привабливість України як місця для дитячого відпочинку, але й підсилять її потенціал у галузі освітнього та культурного туризму для молодого покоління.

Однією з ключових областей для інновацій є впровадження технологічних рішень у сферу дитячого туризму. Цифрові платформи, мобільні додатки та віртуальна реальність можуть зробити дитячий відпочинок більш інтерактивним та освітнім. Наприклад, віртуальні тури історичними місцями або інтерактивні мапи природних парків можуть залучити дітей до вивчення природи та історії України. Ще одним напрямком для розвитку є розширення інфраструктури, зокрема будівництво спеціалізованих дитячих таборів,

тематичних парків та освітніх центрів, які можуть пропонувати різноманітні програми відпочинку та навчання. Це допоможе не лише стимулювати внутрішній туризм, але й привернути увагу міжнародних туристів.

Впровадження нових туристичних продуктів, таких як екологічні походи, наукові експедиції та культурно-освітні програми, може збагатити досвід дитячого туризму в Україні. Це також сприятиме формуванню відповідального ставлення до навколишнього середовища та культурної спадщини країни серед молоді. Для реалізації цих перспектив необхідно забезпечити злагоджену взаємодію між урядом, приватним сектором та освітніми установами. Це дозволить створити сприятливе середовище для інвестицій, інновацій та розвитку дитячого туризму в Україні, відкриваючи нові горизонти для молодого покоління та сприяючи загальному розвитку країни у сфері туризму.

Роль уряду та приватного сектору в розвитку дитячого туризму в Україні є вирішальною для досягнення сталого прогресу та інновацій у цій галузі. Ефективне партнерство між державними органами, бізнесом та громадськими організаціями може створити міцну основу для розвитку туристичних послуг, орієнтованих на дітей та сім'ї.

Урядова політика та підтримка грають ключову роль у створенні сприятливих умов для розвитку дитячого туризму. Це може включати розробку та впровадження стандартів безпеки, навчальних програм та сертифікації для туристичних об'єктів і послуг, спрямованих на дітей. Крім того, державні інвестиції у туристичну інфраструктуру, таку як розвиток парків, музеїв, освітніх центрів та інших рекреаційних об'єктів, можуть значно підвищити якість та доступність дитячого відпочинку. З іншого боку, приватний сектор може внести значний вклад у інновації та різноманітність послуг у галузі дитячого туризму. Через конкуренцію та прагнення задовольнити запити клієнтів приватні компанії можуть розробляти унікальні туристичні продукти, такі як тематичні парки, інтерактивні екскурсії, освітні проекти та пригодницькі табори, які стимулюватимуть інтерес дітей до навчання та відкриттів.

Співпраця між урядом та приватним сектором може забезпечити баланс між стандартизацією та інноваційністю, водночас підтримуючи високі стандарти безпеки та якості послуг. Це також включає розробку спільних програм, таких як державні гранти чи податкові пільги для стимулювання розвитку проєктів у сфері дитячого туризму, а також партнерства з освітніми інституціями для створення навчальних туристичних програм.

Отже, аналізуючи стан та перспективи розвитку дитячих туристичних послуг в Україні, можна зробити висновок, що ця сфера має значний потенціал для розвитку. Попри численні виклики, такі як нестача фінансування, інфраструктурні проблеми та політична нестабільність, зростання внутрішнього туризму та збільшення кількості туристичних програм для дітей вказують на позитивні тенденції в галузі. Важливою умовою подальшого розвитку є підтримка з боку держави та приватного сектору, інвестиції в інфраструктуру та розширення пропозиції якісних та доступних туристичних послуг для дітей.

1.2 Нормативно-правова база туристичного бізнесу

Туристичний бізнес в Україні є одним з динамічно розвиваючих секторів економіки, який зазнає значного впливу від нормативно-правової бази. Історично, сфера туризму в Україні почала активно формуватися в період незалежності, коли країна відкрилася для міжнародного туристичного обміну. З цього часу законодавство України в сфері туризму пройшло кілька етапів реформування з метою адаптації до міжнародних стандартів, забезпечення захисту прав споживачів туристичних послуг та стимулювання розвитку туристичної інфраструктури.

Основним законодавчим актом, що регулює туристичну діяльність в Україні, є Закон України «Про туризм» (15 вересня 1995 року № 324/95-ВР) - визначає основні засади державної політики у сфері туризму, регулює правовідносини, що виникають у процесі організації та здійснення туристичної діяльності, а також захищає права та законні інтереси суб'єктів туристичної

діяльності та туристів. Закон України «Про туризм» (15 вересня 1995 року № 324/95-ВР) [1]:

- Визначає поняття «туризм», «туристична діяльність», «суб'єкти туристичної діяльності», «турист», «екскурсант», «туристичний продукт», «туристична послуга» та інші важливі терміни.
- Встановлює принципи державної політики у сфері туризму,
- Визначає повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері туризму.
- Регулює порядок створення та діяльності суб'єктів туристичної діяльності.
- Визначає права та обов'язки туристів та суб'єктів туристичної діяльності.
- Встановлює відповідальність за порушення законодавства про туризм.

Окрім Закону «Про туризм», існує ряд підзаконних нормативних актів, що деталізують питання регулювання туристичної діяльності, включаючи ліцензування, стандартизацію туристичних послуг, захист прав споживачів та інші аспекти. Ці нормативні документи разом формують комплексну правову основу для функціонування туристичного бізнесу в країні, а саме [6]:

- Податковий кодекс України - встановлює правила оподаткування туристичної діяльності [7].
- Цивільний кодекс України - регулює договірні відносини, що виникають у сфері туризму [8].
- Господарський кодекс України - регулює діяльність суб'єктів господарювання, що здійснюють туристичну діяльність [5].

Наказ Державної туристичної адміністрації України «Про затвердження Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг» (16 березня 2004 року № 19) - встановлює правила користування готелями та іншими засобами розміщення [9].

Наказ Державної туристичної адміністрації України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської та турагентської діяльності» (23 листопада 2011 року № 36) - визначає ліцензійні умови провадження туроператорської та турагентської діяльності [10].

- Міжнародні договори:

Статут Всесвітньої туристської організації (1975 р.) - визначає основні принципи та цілі діяльності Всесвітньої туристської організації [48].

Європейська конвенція про захист прав туриста (1987 р.) - встановлює мінімальні стандарти захисту прав туристів [15].

- Галузеві стандарти [26]:

ДСТУ 4268:2003 «Послуги туристичні. Загальні вимоги» - встановлює загальні вимоги до туристичних послуг.

ДСТУ 4269:2003 «Послуги туристичні. Класифікація готелів» - класифікує готелі за категоріями.

ДСТУ 4270:2003 «Послуги туристичні. Туристичні маршрути. Загальні вимоги» - встановлює загальні вимоги до туристичних маршрутів.

Важливо зазначити, що нормативно-правова база туристичного бізнесу України постійно оновлюється. Тому рекомендується регулярно перевіряти актуальність інформації на веб-сайтах Державного агентства розвитку туризму України та інших компетентних органів.

Також Закон України «Про курорти» встановлює основи для розвитку курортної індустрії країни, включаючи юридичні, організаційні, економічні та соціальні аспекти [2]. Цей закон має на меті забезпечення ефективного використання природних лікувальних ресурсів та курортних територій для лікування та оздоровлення населення, водночас підкреслюючи важливість їхнього збереження як національного надбання. Також, Закон «Про музеї та музейну справу» регламентує відносини у сфері музейної діяльності, визначаючи основи для створення та функціонування музеїв в Україні. Він охоплює аспекти наукової роботи, обліку, зберігання, охорони та використання

музейних експонатів та колекцій, гарантуючи їхню збереженість і доступність для громадськості [3].

Туризм на національному рівні регулюється державою через ряд факторів, що формують сприятливе середовище для цієї сфери. Серед ключових аспектів державного регулювання туристичної діяльності варто виділити: розробку і застосування нормативно-правових баз, підтримку у просуванні туристичних продуктів на внутрішньому та міжнародному ринках, захист прав туристів і забезпечення їхньої безпеки. Важливу роль відіграють також ліцензування і стандартизація у туристичній галузі, сертифікація послуг, регулювання правил в'їзду та виїзду з країни з огляду на потреби туризму, а також фінансова підтримка через бюджетні асигнування, стимулювання інвестицій, податкове та митне регулювання, зокрема через надання пільг і кредитів для суб'єктів туристичної діяльності. Не менш важливими є питання кадрового забезпечення, розвитку наукових досліджень у сфері туризму та забезпечення необхідною картографічною продукцією.

Основні цілі державного управління в сфері туризму охоплюють гарантію прав, закріплених Конституцією України, на відпочинок, свободу переміщення та оздоровлення, а також забезпечення безпечного довкілля. Вони включають безпеку туристичної діяльності, захист прав та інтересів учасників туризму, власників і користувачів земель, будівель і споруд. Також серед пріоритетів — збереження і раціональне використання туристичних ресурсів, охорона культурної спадщини та довкілля, врахування державних і громадських інтересів при розвитку територій, а також створення умов для прогресу туристичної індустрії і підтримка ключових напрямків у цій сфері [6].

Правова основа для ведення підприємницької діяльності, включаючи туристичну сферу, забезпечується Господарським кодексом України. Основні положення Кодексу включають визначення суб'єктів підприємництва, принципи свободи та обмеження в діяльності, організаційні форми бізнесу. Детально описуються умови для здійснення підприємницьких ініціатив, такі як необхідність державної реєстрації, правила найму працівників, соціальні

гарантії та відповідальність бізнес-суб'єктів. Окремий розділ присвячений взаємодії між підприємцями та державою, включаючи гарантії прав підприємців, державну підтримку, регулювання бізнес-середовища, умови діяльності іноземних компаній та застосування міжнародних угод [5;8].

Ліцензування, патентування певних видів господарської діяльності та квотування є засобами державного регулювання у сфері господарювання, спрямованими на забезпечення єдиної державної політики у цій сфері та захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів. Згідно Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» тур операторська діяльність є видом господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню. Ліцензування – видача, переоформлення та анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за дотриманням ліцензіатами ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, а також розпоряджень про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування [4; 11].

Ліцензія є офіційним документом, що підтверджує право підприємства або індивідуального підприємця на здійснення конкретного типу господарської діяльності протягом певного терміну, за умови дотримання встановлених ліцензійних вимог. Юридичні аспекти ліцензування різних видів бізнес-активності визначені і регулюються відповідним законодавством.

Суб'єкт господарювання мають дотримуватися специфічних ліцензійних умов, встановлених для цього виду діяльності. Для прикладу, Міністерство інфраструктури України наказом № 465 від 10 липня 2013 року затвердило ліцензійні умови для туроператорської діяльності, які включають докладний перелік вимог, що стосуються організаційних, кваліфікаційних аспектів, та інших спеціальних критеріїв. Ці умови обов'язкові для туроператорів і включають, зокрема, дотримання законодавчих вимог до надання туристичних послуг, серед яких інформування споживачів про сертифікацію послуг, що підлягають обов'язковій сертифікації, згідно з законом України «Про захист

прав споживачів» та іншими нормативними актами, наприклад, «Переліком продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації в Україні», затвердженим Держспоживстандартом України.

Отже, туристичний бізнес в Україні регулюється комплексною нормативно-правовою базою, що адаптується до міжнародних стандартів та забезпечує захист прав споживачів. Закони, податкові та цивільні кодекси, а також галузеві стандарти формують правовий фундамент для розвитку та регулювання туристичної діяльності, ліцензування та стандартизації послуг. Держава відіграє ключову роль у підтримці та розвитку туризму через регулювання, фінансову підтримку, та розвиток інфраструктури, щоб стимулювати внутрішній та міжнародний туристичний потік.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СВІТОВОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ДОСВІДУ РОЗВИТКУ ПРОГРАМ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ

2.1. Соціально-психологічні особливості споживачів послуг дитячого туризму

Дитячий туризм як галузь соціально-економічної та культурної діяльності займає особливе місце у системі виховання та розвитку молодого покоління. Значення дитячого туризму в сучасному суспільстві не можна переоцінити, адже через туристичні поїздки діти отримують унікальний досвід, знання про світ, навички соціальної взаємодії та здатність адаптуватися до нових умов. У сучасному світі, де глобалізаційні процеси та цифровізація відіграють вирішальну роль у формуванні нових форм взаємодії та спілкування, дитячий туризм набуває нових вимірів. Він стає не тільки засобом оздоровлення та відпочинку, але й потужним інструментом освітнього та соціального впливу, здатним формувати відкрите світосприйняття, толерантність та гармонійний розвиток особистості.

Дитячий туризм як окремий вид діяльності почав формуватися у ХХ столітті, коли зросла увага до здоров'я, освіти та всебічного розвитку дітей. Початково дитячий туризм мав переважно оздоровчий характер, організовуючи поїздки до морів, гір, озер, де діти могли не тільки відпочити, але й покращити своє здоров'я. З часом до оздоровчої функції додалися освітня та виховна, що зробило дитячий туризм важливим інструментом соціалізації та культурного обміну.

Послуги дитячого туризму можна класифікувати за різними критеріями: за віковою категорією учасників (дошкільнята, молодші школярі, підлітки), за типом активності (оздоровчі, пізнавальні, спортивні, пригодницькі тури), за тривалістю (короткотермінові екскурсії, середньотермінові табори, довготермінові подорожі) та за географією (внутрішній та міжнародний туризм).

Дитячий туризм відіграє визначальну роль у формуванні особистості дитини, її соціальних та психологічних якостей. Розглянемо більш детально, як саме туристичні поїздки впливають на розвиток дитини.

Однією з ключових переваг дитячого туризму є сприяння розвитку самостійності. Перебуваючи поза звичним домашнім середовищем, діти навчаються приймати рішення самостійно, відповідати за свої дії та вчинки. Це стосується як повсякденних питань, таких як особиста гігієна, порядок у речах, так і більш складних ситуацій, що вимагають від дитини вміння діяти в умовах невизначеності та стресу. Туристичні поїздки часто передбачають колективну діяльність, де взаємодопомога та вміння працювати в команді стають необхідними умовами успіху. Через спільні завдання та виклики діти навчаються ефективно комунікувати, слухати та розуміти інших, висловлювати власну думку, досягати компромісів. Ці навички є надзвичайно цінними у подальшому житті, сприяючи формуванню здорових міжособистісних відносин. Подорожі надають унікальну можливість зіткнутися з різними культурами, звичаями, мовами, що не тільки розширює кругозір дитини, але й сприяє формуванню толерантного ставлення до різноманітності. Цей аспект особливо важливий у глобалізованому світі, де вміння розуміти та поважати культурні відмінності є ключовою компетенцією.

В основі дитячого туризму лежать різні педагогічні теорії, які наголошують на навчанні через досвід, цілісній освіті та перевагах гри для розвитку. Жан Піаже, швейцарський психолог, заклав фундамент для розуміння того, як діти навчаються та розвиваються когнітивно. Його теорія когнітивного розвитку стверджує, що діти проходять чотири стадії когнітивного розвитку: Сенсомоторний, доопераційний, конкретно-операційний та формально-операційний етапи. Кожна стадія являє собою новий спосіб мислення та розуміння світу [28].

У контексті дитячого туризму особливо актуальним є акцент Піаже на сенсомоторній стадії (від народження до 2 років) та доопераційній стадії (від 2 до 7 років). На цих стадіях діти навчаються через взаємодію з навколишнім

середовищем та гру. Туризм пропонує унікальне і збагачене середовище, сповнене нових стимулів і вражень, які кидають виклик когнітивним здібностям дітей. Наприклад, пересування новим містом або дослідження історичного місця може стимулювати сенсорне сприйняття та когнітивні процеси дитини, заохочуючи її до навчання через безпосередню взаємодію з навколишнім середовищем. Крім того, конкретно-операційна стадія (від 7 до 11 років) підкреслює розвиток логічного мислення та вміння категорично організовувати інформацію. Досвід подорожей, які передбачають вирішення проблем, наприклад, слідування за картою або планування маршруту, може підтримати цей когнітивний розвиток, забезпечуючи практичне застосування цих навичок.

Джон Дьюї, американський філософ і педагог, стверджував, що освіта повинна ґрунтуватися на реальному життєвому досвіді і що навчання відбувається через активну участь, а не пасивне сприйняття. Теорія навчання через досвід Дьюї стверджує, що, безпосередньо взаємодіючи з фізичним і соціальним середовищем, учні здобувають знання в процесі практичної діяльності та рефлексії [23].

Дитячий туризм є зразковою моделлю експериментального навчання Дьюї. Подорожі до нових місць дають практичний досвід, який є одночасно освітнім і цікавим. Наприклад, участь у культурному фестивалі або поході на природу дозволяє дітям повністю зануритися в досвід, заохочуючи до активного навчання. Рефлексивний компонент також має вирішальне значення: обговорення пережитого в сім'ї або групі може допомогти дітям осмислити побачене і зроблене, пов'язати новий досвід з попередніми знаннями і майбутнім навчанням.

Дитячий туризм може сприяти розвитку стресостійкості, оскільки діти стикаються з новими викликами та умовами. Адаптація до нового середовища, подолання труднощів під час подорожей розвивають психологічну гнучкість та здатність ефективно справлятися зі стресовими ситуаціями. Подорожі збагачують емоційний досвід дитини, надаючи можливість пережити радість

відкриттів, захоплення від нових вражень, відчуття пригоди та веселощів. Позитивні емоції, отримані під час подорожей, сприяють загальному емоційному благополуччю, знижують рівень тривоги та депресії. Дитячий туризм стимулює соціалізацію, надаючи дітям можливість зустрітися та спілкуватися з однолітками з різних соціальних груп та культур. Це сприяє розвитку соціальної гнучкості, емпатії, вмінню налагоджувати відносини з різними людьми.

Розуміння мотивів, які спонукають сім'ї обрати дитячі туристичні програми, є ключовим для розробки ефективних та привабливих пропозицій. Для глибшого аналізу цих мотиваційних аспектів можна використовувати різні теоретичні підходи.

Наприклад, Теорія самовизначення (Self-Determination Theory, SDT) розроблена психологами Едвардом Деці та Річардом Раяном, акцентує на внутрішніх джерелах мотивації. Згідно з цією теорією, основні психологічні потреби людини включають потребу в автономії, компетентності та взаємозв'язках. У контексті дитячого туризму це означає, що діти та їхні батьки шукають програми, які сприяють самостійному вибору та прийняттю рішень (автономія), розвитку навичок та здібностей (компетентність) та будуванню позитивних взаємовідносин із однолітками та дорослими (взаємозв'язки) [36].

Теорія очікувань (Expectancy Theory) зосереджена на сприйнятті індивідом імовірності досягнення певного результату та важливості цього результату для нього. У контексті дитячого туризму батьки та діти можуть бути мотивовані очікуваннями позитивного досвіду, такого як придбання нових знань, покращення здоров'я чи розвиток особистісних якостей. Вибір конкретної туристичної програми часто базується на оцінці ймовірності цих позитивних наслідків. Прагнення до новизни та відкриттів є одним із ключових мотивів участі в дитячому туризмі. Діти та їхні батьки шукають унікальні досвіди, які розширюють горизонти та збагачують життя новими емоціями та враженнями. Це може включати вивчення нових культур, занурення у природні

ландшафти, які різняться від звичного середовища, або участь у захоплюючих пригодах [47].

Багато батьків вважають дитячий туризм інвестицією у розвиток особистісних якостей своїх дітей. Подорожі стимулюють розвиток таких якостей, як самостійність, відповідальність, адаптивність, і сприяють формуванню лідерських навичок. Участь у групових турах також розвиває командні навички та здатність до соціальної взаємодії. Оздоровчий аспект дитячого туризму також є важливим мотиваційним фактором. Подорожі до екологічно чистих регіонів, активний відпочинок на природі, участь у спортивних програмах сприяють фізичному здоров'ю дітей, зміцненню їхнього імунітету та загальному фізичному розвитку [21].

Таблиця 2.1

Класифікація ключових факторів впливу на вибір послуг дитячого туризму

Фактор	Параметри	Вплив на вибір туристичних послуг
Демографічні характеристики	Вік Стать Склад сім'ї Рівень освіти батьків Регіон проживання	Визначає базові уподобання та потреби сімей
Психологічні типи	Інтроверт/Екстраверт Індивідуальні інтереси (напр., спорт, мистецтво, наука)	Впливає на вибір виду відпочинку та активностей
Соціально-економічні фактори	Дохід сім'ї Професія батьків Соціальний статус	Обмежує або розширює можливості вибору програм
Вплив сімейного виховання	Сімейні цінності Стиль виховання Звички сімейного дозвілля	Формує ставлення до подорожей та переваги в активностях

Джерело: [13, 21]

Демографічні параметри, такі як вік, стать, склад сім'ї, рівень освіти батьків, регіон проживання та інші, мають важливе значення при виборі

туристичних послуг. Наприклад, сім'ї з молодшими дітьми можуть віддавати перевагу короткотерміновим турам із забезпеченням високого рівня безпеки та комфорту, тоді як сім'ї з підлітками можуть шукати більш пригодницькі та навчальні програми [27].

Вибір туристичних послуг також залежить від психологічних характеристик дитини та її батьків. Інтровертам можуть бути більш привабливі тихі та спокійні місця для відпочинку, тоді як екстраверти віддадуть перевагу активним видам відпочинку з можливістю нових соціальних контактів. Важливим є врахування індивідуальних інтересів та захоплень дітей, щоб забезпечити максимальну залученість та задоволення від подорожі [17].

Соціально-економічний статус сім'ї безпосередньо впливає на вибір та можливості у сфері дитячого туризму. Фінансові можливості, доступ до інформаційних ресурсів, культурні звичаї та традиції сімейного дозвілля визначають, які туристичні продукти будуть доступні та привабливі для конкретної сім'ї [12].

Сімейні цінності, стиль виховання та звички сімейного дозвілля відіграють значну роль у формуванні інтересів та уподобань дитини в контексті дитячого туризму. Батьки, які активно подорожують та цікавляться культурою, історією та природою, з великою ймовірністю передадуть свої інтереси дітям, формуючи позитивне ставлення до подорожей змалку.

Дитячий туризм - це специфічний вид туризму, який має свої особливості, пов'язані з віковими та психологічними характеристиками дітей. Розуміння соціально-психологічних особливостей споживачів послуг дитячого туризму є ключовим фактором для успішного розвитку цього виду туризму.

З урахуванням цих особливостей, при розробці та просуванні послуг дитячого туризму важливо:

1. Створювати безпечні та комфортні умови для дітей.
2. Розробляти цікаві та розважальні програми з урахуванням вікових особливостей дітей.
3. Забезпечувати можливість для спілкування та згуртування дітей.

4. Надавати дітям можливість отримувати нові знання та враження.
5. Створювати позитивну атмосферу та емоційний комфорт.

Таблиця 2.2

Основні соціально-психологічні особливості споживачів послуг дитячого туризму

1. Вікові особливості:	<i>Дошкільний вік (3-6 років):</i> Висока емоційність та збудливість. Необхідність у постійній опіці та увазі з боку дорослих. Швидка зміна настроїв та інтересів. Невеликий обсяг уваги. Ігрова діяльність є ведучою. <i>Молодший шкільний вік (7-11 років):</i> Зростання пізнавальної активності та допитливості. Розвиток самостійності та відповідальності. Поява нових інтересів та захоплень. Здатність дотримуватися правил та інструкцій. Важлива роль однолітків. <i>Підлітковий вік (12-17 років):</i> Прагнення до самостійності та незалежності. Формування власних цінностей та переконань. Бажання нових вражень та екстриму. Важлива роль спілкування з однолітками.
2. Психологічні особливості:	Підвищена потреба в безпеці та комфорті. Схильність до емоційних реакцій. Швидка стомлюваність. Необхідність у зміні видів діяльності. Підвищена чутливість до зовнішніх факторів. Важливість спілкування з однолітками.
3. Соціальні особливості:	Вплив сім'ї на вибір туристичного продукту. Важливість соціального статусу та престижу. Прагнення до самоствердження та визнання. Вплив моди та трендів.
4. Мотивація:	Відпочинок та оздоровлення. Отримання нових знань та вражень. Розвиток особистості та навичок. Спілкування з однолітками. Соціальне самоствердження.
5. Очікування:	Безпека та комфорт. Цікава та розважальна програма. Можливість спілкування з однолітками. Нові враження та знання. Позитивні емоції.

Джерело: [12; 13; 17; 18]

Розуміння соціально-психологічних особливостей споживачів послуг дитячого туризму - це ключ до успішного розвитку цього виду туризму, який

може дати дітям незабутні враження, нові знання та навички, а також сприяти їхньому особистісному розвитку [18].

Ринок послуг дитячого туризму характеризується широким спектром програм та активностей, що варіюються від оздоровчих та рекреаційних поїздок до освітніх та пригодницьких турів. В останні роки спостерігається зростання інтересу до екотуризму, культурного обміну та міжнародних освітніх програм, що відкриває нові можливості для розвитку галузі. Розглянемо більш детально основні напрямки та тенденції, які формують сучасний ринок дитячого туризму:

1. Оздоровчі тури зазвичай включають відпочинок у спеціалізованих дитячих оздоровчих таборах, розташованих у мальовничих місцях: біля моря, в горах або лісових зонах. Такі програми зосереджені на фізичному здоров'ї дітей, пропонуючи збалансоване харчування, фізичні вправи, спортивні ігри та процедури, що сприяють загальному оздоровленню [13].

2. Освітні програми комбінують відпочинок з навчальним процесом, пропонуючи дітям зануритися в певну тематику або дисципліну. Це можуть бути мовні табори, де діти покращують знання іноземної мови через повне занурення в мовне середовище, наукові експедиції, які дозволяють досліджувати природу, або історико-культурні поїздки з відвідуванням музеїв, історичних пам'яток та культурних заходів [22].

3. Пригодницький туризм залучає дітей, які шукають активний відпочинок та адреналін. Такі тури можуть включати походи, каякінг, альпінізм, велосипедні екскурсії та інші види активностей. Основна мета – розвиток фізичних навичок, витривалості, а також навичок вирішення проблем та командної роботи в умовах природного середовища [14].

4. Екотуризм набуває все більшої популярності серед сімей, які прагнуть навчити дітей поваги до природи та важливості її збереження. Програми екотуризму включають спостереження за дикою природою, відвідування національних парків, участь в екологічних проектах та вивчення

природних екосистем. Це дозволяє дітям глибше зрозуміти природні процеси та значення сталого способу життя [29].

5. Програми культурного обміну та міжнародні освітні тури пропонують дітям можливість познайомитися з іншими культурами, побутом та традиціями, розширити свій світогляд та здобути цінний міжкультурний досвід. Участь у таких програмах сприяє формуванню толерантності, гнучкості мислення та здатності адаптуватися в глобалізованому світі [29].

Отже, дослідження соціальних та психологічних характеристик споживачів у секторі дитячого туризму виявляє складний ландшафт, сформований різноманітними факторами впливу. Процес прийняття рішень цими споживачами не є простим, а являє собою складну взаємодію соціально-демографічних факторів, таких як дохід, освіта та культурне походження, а також психологічних мотивів, включаючи прагнення до сімейних зв'язків, освітнього збагачення та отримання незабутніх вражень. Не можна недооцінювати значний вплив соціальних чинників, зокрема, рекомендацій однолітків та широкого розповсюдження соціальних мереж, на формування споживчих вподобань та поведінки у цьому секторі.

Психологічні підвалини споживчого вибору, позначені акцентом на безпеці, освітній цінності та створенні міцних сімейних спогадів, є центральними для розуміння того, як можна адаптувати послуги, щоб вони відповідали і перевершували очікування. Крім того, суспільні тенденції, що розвиваються, включаючи зростаючу увагу до навчання на власному досвіді, залучення цифрових технологій та сталого розвитку, змінюють очікування та вимоги споживачів, до яких туристична індустрія повинна адаптуватися.

Попит на персоналізовані та гнучкі туристичні послуги, пристосовані до конкретних потреб і вподобань дітей та їхніх родин, є очевидним. Постачальники послуг, які здатні запропонувати такі індивідуальні варіанти, а також вміло орієнтуватися в складній павутині соціальних, психологічних і суспільних впливів, можуть створити більш привабливі, задовольняючі і, в кінцевому рахунку, успішні пропозиції. Більше того, динамічний характер

суспільних норм і сімейних структур у поєднанні з мінливістю споживчої поведінки підкреслює важливість постійних досліджень і адаптації в туристичній індустрії. Здатність реагувати на ці зміни має вирішальне значення для збереження актуальності та конкурентоспроможності на ринку, який є настільки ж різноманітним і мінливим, як і сім'ї, які він прагне обслуговувати.

По суті, сектор дитячого туризму пропонує унікальний набір викликів і можливостей для постачальників послуг. Глибоке розуміння соціальної та психологічної структури своєї споживчої бази в поєднанні зі здатністю адаптуватися до мінливих тенденцій та очікувань є ключем до створення вражень, які не лише резонують із сім'ями, але й сприяють розвитку туристичної індустрії в цілому, збагачуючи досвід сімейного туризму та сприяючи зростанню і диверсифікації в секторі.

2.2. Світовий досвід розвитку дитячого туризму

Поняття дитячого туризму не є новим явищем. Історичні джерела свідчать, що ще у XIX столітті навчальні заклади Європи почали організовувати поїздки для учнів, щоб доповнити навчання в класі реальним досвідом. Ці ранні форми дитячого туризму мали насамперед освітній характер, зосереджуючись на відвідуванні історичних пам'яток, музеїв та культурних об'єктів.

Еволюція дитячих туристичних програм знаменує собою значний перехід від традиційних освітніх турів до різноманітних видів діяльності, які задовольняють різні аспекти розвитку дитини. Цю трансформацію можна пояснити глибшим розумінням багатогранних переваг подорожей для дітей, що охоплюють освітні, психологічні та соціальні аспекти.

Зародження дитячого туризму пов'язане з освітніми турами, які в першу чергу мали на меті вивести навчання за межі класної кімнати. Ці тури часто включали відвідування історичних місць, музеїв та культурних пам'яток, пропонуючи відчутний зв'язок з предметами, які діти вивчали в школі.

Наприклад, поїздка до історичної фортеці може доповнити уроки історії, надаючи яскраву ілюстрацію історичних подій та постатей. Цей досвід був безцінним для розвитку почуття допитливості та любові до навчання серед юних учасників.

У міру того, як концепція дитячого туризму набирала обертів, пригодницький туризм почав ставати популярним компонентом. Пригодницький туризм для дітей включає в себе такі види діяльності, як походи, кемпінг і різні водні види спорту, які не тільки захоплюють, але й виховують у учасників почуття незалежності та стійкості. Заняття пригодницьким туризмом дозволяє дітям кинути виклик собі фізично і розумово, що часто призводить до значного особистісного зростання. Наприклад, проходження складного туристичного маршруту може навчити важливим життєвим навичкам, таким як вирішення проблем, робота в команді та наполегливість.

Програми культурного обміну представляють ще одну значну еволюцію в дитячому туризмі. Ці програми передбачають подорожі дітей до різних країн або регіонів, щоб зануритися в нову культуру, часто проживаючи в приймаючих сім'ях і відвідуючи місцеві школи. Такий досвід глибоко збагачує, оскільки дає змогу з перших рук ознайомитися з різними способами життя, мовами та звичаями. Культурні обміни сприяють глобальній обізнаності та толерантності з раннього віку, озброюючи дітей емпатією та розумінням, необхідними для орієнтації у світі, який стає дедалі більш взаємопов'язаним.

Природні табори стали основою дитячого туризму, підкреслюючи важливість екологічної освіти та збереження довкілля. Ці табори розташовані в природних умовах, таких як ліси, гори або національні парки, де діти беруть участь у таких заходах, як спостереження за птахами, прогулянки на природі та екологічні майстер-класи. Занурення в природу в таборах допомагає прищепити дітям глибоке розуміння важливості збереження довкілля, підкреслюючи важливість сталого розвитку та зусиль щодо його збереження. Діти дізнаються

про місцеву флору і фауну, екосистеми та вплив людської діяльності на довкілля, виховуючи почуття відповідальності за збереження природи.

Еволюція дитячого туризму також призвела до появи сімейних подорожей, розроблених з урахуванням інтересів і потреб дітей, забезпечуючи при цьому змістовні враження для всієї родини. Ці програми часто включають інтерактивні музеї, тематичні парки та сімейні курорти, які пропонують освітню та розважальну цінність. Сімейний туризм дозволяє отримати спільний досвід, який зміцнює родинні зв'язки та створює незабутні спогади. Він визнає роль батьків і братів та сестер у навчальній подорожі дитини, що робить туризм інклюзивним досвідом, який приносить користь усім членам родини.

Еволюція дитячих туристичних програм від суто освітніх турів до широкого спектру заходів, включаючи пригодницький туризм, культурні обміни, природні табори та сімейний відпочинок, відображає цілісний підхід до розвитку дитини через подорожі. Ці різноманітні програми задовольняють освітні, психологічні та соціальні потреби юних мандрівників, пропонуючи їм безцінні можливості вчитися, розвиватися і налагоджувати зв'язки з навколишнім світом. Оскільки дитячий туризм продовжує розвиватися, він обіцяє виховати всебічно розвинених, глобально свідомих особистостей, здатних зробити позитивний внесок у суспільство.

Розвиток дитячого туризму ознаменувався кількома ключовими етапами в політиці та практиці, які суттєво вплинули на його еволюцію та поширення в усьому світі. Ці віхи відображають зростаюче визнання цінності молодіжних подорожей не лише як рекреаційної діяльності, але і як життєво важливого компоненту освіти, культурного обміну та сталого розвитку.

Однією з ключових віх у розвитку дитячого туризму стало створення міжнародних організацій, що займаються просуванням та сприянням молодіжним подорожам. Ці організації відіграли вирішальну роль у захисті прав і безпеки молодих мандрівників, розробці стандартів для молодіжних туристичних програм і створенні глобальних мереж, які сприяють культурним обмінам і освітнім можливостям.

Федерація міжнародних молодіжних туристичних організацій (FIYTO) - відома міжнародна торговельна асоціація, що об'єднує організації та компанії, які спеціалізуються на молодіжному туризмі. Заснована в 1950 році, FIYTO стала найбільш значущою і впливовою організацією в індустрії молодіжного туризму в усьому світі. Її головна мета - відстоювати унікальну ідентичність молодих мандрівників та їхнє право на гнучкі, доступні подорожі та послуги, пов'язані з подорожами. Будучи єдиною у світі асоціацією, що об'єднує професіоналів у сфері молодіжного туризму, FIYTO слугувала глобальним місцем зустрічі для цього швидкозростаючого сегменту туристичної індустрії [41].

Пізніше, у 2006 році FIYTO об'єдналася з Міжнародною студентською туристичною конфедерацією (ISTC), утворивши Всесвітню молодіжну студентську та освітню туристичну конфедерацію (WYSE). Це злиття було спрямоване на створення сильнішої, об'єднаної організації для більш ефективного представлення глобальної молодіжної туристичної індустрії. Зараз WYSE Travel Confederation є єдиною глобальною неприбутковою членською організацією, яка представляє молодіжну туристичну індустрію, що займається просуванням і розвитком можливостей для молодіжного, студентського та освітнього туризму. Вона продовжує спадщину своїх організацій-засновників, надихаючи молодь на міжнародні подорожі та допомагаючи усунути культурні бар'єри, з місією, яка залишається життєво важливою для забезпечення молоді міжнародними навичками, необхідними для сучасної глобальної економіки[41].

Всесвітня молодіжна студентська та освітня туристична конфедерація (World Youth Student and Educational Travel Confederation, WYSE) є провідною глобальною організацією, що займається просуванням молодіжних, студентських та освітніх подорожей. Вона діє як неприбуткова членська організація, що об'єднує різноманітну мережу зацікавлених сторін, включаючи туристичні компанії, навчальні заклади та туристичні ради, які прагнуть розширити можливості для подорожей для молоді [49; 50].

Цілі:

1. Сприяння молодіжним подорожам. Туристична конфедерація WYSE має на меті підвищити статус молодіжних та студентських подорожей у світовій туристичній індустрії, відстоюючи унікальні потреби та переваги, пов'язані з цим сегментом.

2. Розвиток можливостей. Основна місія - розвивати та розширювати спектр можливостей для подорожей, доступних для молоді, забезпечуючи доступність та освітній характер цих подорожей.

3. Сприяння культурному взаєморозумінню. Конфедерація робить сильний акцент на ролі подорожей у сприянні міжкультурному взаєморозумінню та глобальному громадянству серед молодих мандрівників.

Програми та послуги:

1. Дослідження та аналітика. WYSE Travel Confederation проводить масштабні дослідження тенденцій молодіжних та студентських подорожей, надаючи цінну інформацію, яка допомагає формувати галузеву практику та політику.

2. Забезпечення якості. Організація встановлює стандарти якості для молодіжних подорожей, гарантуючи, що її члени пропонують безпечні, збагачуючі та культурно чутливі можливості для подорожей.

3. Мережування та співпраця. Завдяки таким заходам, як Всесвітня конференція молодіжних та студентських подорожей (WYSTC), WYSE сприяє налагодженню зв'язків між своїми членами, заохочуючи співпрацю та інновації в індустрії молодіжних подорожей.

Вплив WYSE Travel Confederation має далекосяжні наслідки, впливаючи на політичні рішення, підвищуючи якість та безпеку молодіжних туристичних програм, а також сприяючи економічному та соціальному розвитку громад по всьому світу. Відстоюючи ідею молодіжних подорожей, WYSE відіграє вирішальну роль у формуванні більш взаємопов'язаної та взаєморозуміючої світової спільноти.

Міжнародна студентська туристична конфедерація (International Student Travel Confederation (ISTC)), хоч і припинила свою діяльність, відіграла значну

роль в історії студентських та молодіжних подорожей. Створена для того, щоб зробити подорожі більш доступними і дешевими для молоді, ISTC заклала основу для багатьох практик і послуг, які підтримують молодіжні подорожі сьогодні [38; 39].

Цілі:

1. Доступні подорожі для молоді. Першочерговим завданням ISTC було подолання фінансових бар'єрів на шляху до міжнародних подорожей для студентів та молоді, визнаючи освітню цінність такого досвіду.

2. Міжнародне студентське посвідчення (ISIC). Мабуть, найдовговічнішою спадщиною ISTC є Міжнародне студентське посвідчення, яке забезпечило студентів усього світу загальновизнаною формою ідентифікації, що давала їм право на знижки на проїзд, проживання та відвідування культурних об'єктів.

Незважаючи на закриття Центру, принципи та ініціативи, започатковані ISTC, продовжують впливати на сферу молодіжних подорожей. Картка ISIC, якою зараз керують інші організації, залишається життєво важливим інструментом для мільйонів студентів у всьому світі, втілюючи бачення ISTC щодо доступних і недорогих подорожей з метою освітнього та культурного збагачення.

Всесвітня молодіжна студентська та освітня конфедерація подорожей (WYSE) та Міжнародна студентська конфедерація подорожей (ISTC) відіграють ключову роль у розвитку молодіжних та студентських подорожей. WYSE продовжує лідирувати у просуванні та розвитку можливостей для подорожей, які збагачують освітній та культурний досвід молоді, в той час як спадщина ISTC продовжує жити завдяки таким ініціативам, як картка ISIC, продовжуючи сприяти доступним подорожам для студентів по всьому світу. Разом ці організації підкреслюють важливість подорожей як засобу освіти, культурного обміну та особистісного зростання для молодих людей.

Уряди в усьому світі також визнали важливість дитячого туризму і запровадили різні ініціативи для його підтримки. Ці ініціативи часто

спрямовані на те, щоб зробити подорожі більш доступними для молодих людей, особливо з малозабезпечених верств населення, та інтегрувати досвід подорожей в освітню програму. Деякі країни пропонують субсидії на шкільні поїздки, що зменшує фінансове навантаження на сім'ї та школи і дозволяє більшій кількості дітей брати участь в освітніх подорожах. Фінансовані урядом молодіжні табори та програми обміну надають дітям можливість брати участь у культурних, освітніх та розважальних заходах, часто з акцентом на зміцненні міжнародної дружби та взаєморозуміння.

Включення дитячого туризму в національні туристичні стратегії свідчить про його зростаючу важливість на глобальній арені. Визнаючи особливі потреби та внесок юних мандрівників, країни можуть адаптувати свої туристичні пропозиції, щоб вони були більш інклюзивними та розвиваючими для дітей, тим самим підвищуючи свою привабливість як сімейних дестинацій.

Всесвітня туристична організація ООН (UNWTO) є активним прихильником молодіжних подорожей, підкреслюючи їхній потенціал для сприяння глобальному миру, взаєморозумінню та сталому розвитку. Рамки та керівні принципи UNWTO для молодіжних подорожей підкреслюють важливість доступності, безпеки та освітньої цінності подорожей для молодих людей [48].

Концепція молодіжних подорожей UNWTO тісно пов'язана з більш широкою місією організації, яка полягає у використанні туризму як засобу забезпечення сталого розвитку, миру та взаєморозуміння між народами. Ця концепція підкреслює важливу роль, яку молодіжні подорожі відіграють у глобальному туристичному секторі, не тільки як значна економічна сила, але і як трансформаційний досвід, який може сприяти особистісному зростанню та міжкультурному розумінню [48].

За оцінками UNWTO, молодіжні подорожі становили близько 20% з 940 мільйонів міжнародних туристів у 2010 році, що підкреслює значний внесок цього сегменту в туристичну індустрію. Ця демографічна група особливо примітна своїм потенціалом руйнувати традиційні туристичні ланцюжки

створення вартості та сприяти унікальній формі залучення споживачів, яка за своєю суттю є більш гнучкою та експериментальною. Більше того, UNWTO зазначає, що ринок молодіжного туризму готовий до розширення навіть у розвинених країнах зі старіючим населенням, що підкреслює універсальну привабливість і важливість молодіжних подорожей у різних суспільних контекстах.

Концепція також підкреслює необхідність спільних зусиль для ефективного обслуговування молодих відвідувачів. Це включає розробку туристичних продуктів і послуг, які резонують з молоддю, з використанням найкращих практик, які довели свою ефективність у різних дестинаціях. Побудова довготривалих стосунків з молодими мандрівниками є ще одним ключовим моментом, який гарантує, що дестинації можуть отримати вигоду від повторних відвідувань і позитивних відгуків з вуст у вуста.

Комунікаційні стратегії, орієнтовані на молодих споживачів, особливо в країнах з перехідною економікою, є життєво важливими для залучення цієї демографічної групи. Акцент на початку подорожей у молодому віці пов'язаний з безліччю переваг, які вони дають, включаючи підвищення глобальної обізнаності, культурну чутливість і ширший погляд на світові проблеми.

На додаток до загальних рамок, UNWTO ініціювала такі платформи, як Глобальний молодіжний туристичний саміт (GYTS), щоб безпосередньо залучити молодь до дискусії про сталий і відповідальний туризм. GYTS має на меті розширити можливості молоді, надаючи їм платформу для обміну інноваційними ідеями, проведення семінарів та участі в дискусіях, які відповідають Порядку денному в галузі сталого розвитку на період до 2030 року. Такий підхід не тільки визнає цінний внесок, який молодь може внести в туристичний сектор, а й зміцнює прихильність до залучення молоді до формування майбутнього туризму, який є сталим, відповідальним та інклюзивним. Ці ініціативи і стратегічні напрямки підкреслюють визнання UNWTO сили молодіжного туризму не тільки як економічного чинника, але і як

життєво важливого компонента глобальних зусиль, спрямованих на сталий розвиток, мир і міжкультурне взаєморозуміння [42].

Розробка і впровадження політики і стандартів безпеки, специфічних для дитячого туризму, стали важливими віхами в забезпеченні того, щоб досвід подорожей для молодих людей був не тільки збагачуючим, але й безпечним і надійним. Політика захисту дітей у туризмі - ця політика покликана захистити дітей від експлуатації та заподіяння шкоди під час подорожей. Вони включають рекомендації для туроператорів, засобів розміщення та інших зацікавлених сторін у туристичній галузі щодо захисту дітей та забезпечення їхнього добробуту.

Стандарти якості для молодіжних туристичних програм: Міжнародні та національні організації розробили стандарти якості для молодіжних туристичних програм, які гарантують, що вони є освітніми, культурно чутливими, екологічно стійкими та безпечними.

Основні етапи розвитку дитячого туризму відображають глобальний зсув у бік визнання та підтримки унікальних потреб і внеску молодих мандрівників. Завдяки створенню міжнародних молодіжних туристичних організацій, ініціативам за підтримки урядів, визнанню в національних туристичних стратегіях і розробці стандартів безпеки та якості сфера дитячого туризму розвинулася, пропонуючи більш різноманітний, доступний і збагачуючий досвід для дітей у всьому світі. Ці зміни підкреслюють важливість подорожей у сприянні освіті, культурному обміну та сталому розвитку серед наступного покоління.

Подорожі можуть мати глибокі психологічні переваги для дітей, сприяючи їхньому емоційному благополуччю, стійкості та загальному психічному здоров'ю. Отримання нових вражень і знайомство з новим середовищем під час подорожей може підвищити адаптивність і навички подолання труднощів у дітей, навчити їх орієнтуватися в незнайомих ситуаціях і творчо вирішувати проблеми. Більше того, відчуття новизни і хвилювання, пов'язані з подорожами, можуть підвищити дитячу допитливість і внутрішню

мотивацію до навчання. Це може призвести до глибшої взаємодії з навколишнім середовищем і глибшого розуміння предметів, з якими вони стикаються, будь то історія, географія чи культурологія. Подорожі також можуть сприяти підвищенню самооцінки та незалежності дітей. Успішне подолання нових вражень, чи то куштування нових страв, спілкування іншою мовою, чи знайомство з новими друзями, може прищепити дітям почуття досягнення і впевненості в собі.

Соціальний і культурний досвід, отриманий під час подорожі, може мати значний вплив на розвиток дитини. Взаємодія з різними культурами та спільнотами може розвивати у дітей емпатію, культурну чутливість та ширшу глобальну перспективу. Таке знайомство з розмаїттям допомагає дітям цінувати відмінності та сприяє формуванню більш інклюзивного світогляду. Культурне занурення через подорожі також може сприяти кращому розумінню дітьми власної культурної ідентичності та спадщини. Відчуваючи власну культуру в контексті ширшого світу, діти можуть розвинути сильніше почуття власної гідності та глибший зв'язок зі своїм культурним корінням. Крім того, подорожі можуть зміцнити сімейні зв'язки та соціальні відносини. Спільні враження від подорожей можуть створити тривалі спогади і зміцнити емоційні зв'язки між членами сім'ї або однолітками, сприяючи формуванню у дітей почуття приналежності та емоційної безпеки.

Теоретичне підґрунтя дитячого туризму охоплює широкий спектр педагогічних, психологічних і соціокультурних теорій, які підкреслюють багатогранну користь подорожей для розвитку дітей. Цей досвід не лише доповнює традиційні освітні методи, але й сприяє цілісному розвитку дітей, готуючи їх до того, щоб вони могли впевнено орієнтуватися в складнощах сучасного світу, проявляти емпатію та любов до пізнання і дослідження на все життя.

У контексті програм міжкультурного обміну в дитячому туризмі у Франції, проект Емі Леннон «Підвищення міжкультурного розуміння дітей Франції з метою підвищення мотивації до вивчення мови за допомогою

драматичного мистецтва» («Raising children's intercultural understanding of France to increase motivation for language learning using drama» by AmyLennon) пропонує цінну інформацію. Проект був спрямований на покращення міжкультурного розуміння (MP) Франції за допомогою інтерактивних та цікавих методів, таких як драматизація, зокрема, навколо теми Французької революції. Цей підхід відповідає моделі міжкультурної комунікативної компетентності (МКК) Байрама, що підкреслює важливість ставлення (*savoir-être*), знань (*savoirs*), навичок відкриття та взаємодії (*savoirapprendre/faire*), навичок інтерпретації та співвіднесення (*savoircomprendre*), а також критичної культурної обізнаності (*savoirs'engager*). Проект показав, що залучення дітей до творчої та партисипативної навчальної діяльності може значно підвищити їхні знання та інтерес до французької культури, історії та мови. Використання драматизації не тільки зробило процес навчання приємним, але й сприяло глибшому розумінню та запам'ятовуванню знань, демонструючи потенціал інноваційної педагогіки у сприянні ефективному міжкультурному навчанню в контексті дитячого туризму [46].

Такі організації, як CIEE (Рада з міжнародних освітніх обмінів), відіграють важливу роль у просуванні миру та взаєморозуміння через програми міжкультурних обмінів. З моменту свого заснування в 1947 році CIEE прагне об'єднати світ, створюючи можливості для культурного обміну між різними людьми, країнами та культурами. Вони пропонують широкий спектр програм для різних вікових груп, в тому числі для старшокласників, які покликані сприяти взаєморозумінню та повазі через занурення в культурний досвід. Ці програми надають дітям і молоді платформу для вивчення нових культур, набуття нових навичок і свіжих поглядів, посилюючи цінність міжкультурних обмінів у просуванні глобального громадянства і миру [35].

Вивчення ролі національних парків у США як освітніх ігрових майданчиків розкриває широкий спектр можливостей для дітей взаємодіяти з природою, історією та наукою в захоплюючій формі. Служба національних парків (NPS) підкреслює, що національні парки - це не лише мальовничі

ландшафти, а й місця, де діти можуть вирушати в пригоди на свіжому повітрі, дізнаватися про історичні постаті та заглиблюватися в унікальні екологічні та геологічні особливості. Ці парки слугують динамічними класами, де діти можуть досліджувати різні інтереси та створювати незабутні спогади [45].

NPS сприяє залученню дітей до освіти через такі програми, як «Юні рейнджери (JuniorRanger)», які доступні майже в кожному парку. Ці заходи покликані зробити навчання веселим та інтерактивним, заохочуючи дітей досліджувати природні та історичні аспекти парків. Беручи участь у цих програмах, діти можуть заробити значки та сертифікати, які додають елемент досягнення до їхнього навчального досвіду. Парки також пропонують онлайн-заняття та віртуальні тури, розширюючи доступ до освітнього контенту поза межами фізичних візитів [45].

Широке охоплення тем, пов'язаних з природними явищами, такими як біорізноманіття, зміна клімату та геологічні процеси, пропонує всеосяжний ресурс для освітніх досліджень. Діти можуть дізнатися про широкий спектр тем, від життєвих циклів різних видів до сил, які формують ландшафти нашої планети. Ці ресурси створюють основу для розуміння складних екологічних і наукових концепцій у цікавому та доступному контексті.

Таким чином, освітні програми та ресурси, які пропонує Служба національних парків США, є прикладом того, як національні парки можуть функціонувати як збагачувальні освітні майданчики. Інтегруючи практичний навчальний досвід з природним та історичним багатством цих парків, діти отримують унікальні можливості поглибити свої знання, розвинути допитливість і поціновувати світ навколо себе.

Експедиції дощовими лісами Амазонії в Бразилії пропонують унікальне поєднання пригод, освіти та екологічної обізнаності, що робить їх безцінним компонентом дитячого туризму в Південній Америці. Такі експедиції, як ті, що пропонуються Amazon Emotions та AmazoniaExpeditions, дарують захоплюючі враження, які глибоко пов'язують учасників зі світом природи та багатою культурною спадщиною регіону Амазонії [34].

Amazon Emotions, наприклад, працює за моделлю сімейного туризму, де гостей запрошують долучитися до життя господарів, Ванесси Маріно та Лео Принсіпі, та їхніх дітей. Така атмосфера не лише сприяє глибшому розумінню екологічної важливості Амазонки, але й персоналізує досвід, роблячи його більш вражаючим для молодих людей. Неінвазивні методи дослідження пологів тропічних лісів, які використовує ЛеоПринсіпе, знайомлять дітей з важливістю збереження та багатим біорізноманіттям Амазонки, яку часто називають «легенями землі» через її життєво важливу роль у виробленні кисню та поглинанні вуглекислого газу [34].

Аналогічно, AmazoniaExpeditions пропонує експедиції, які покликані пробудити почуття та залучити учасників до різноманітних екосистем Амазонії. Їхні експедиції, такі як AmazoniaBliss та AmazoniaSenses, проходять лабіринтами вод і густих лісів, демонструючи величезне біорізноманіття Амазонії та традиційний спосіб життя її корінних громад. Цей досвід не лише навчає, але й прищеплює почуття відповідальності за збереження довкілля.

Організація IGAPÓ, прагне поєднати збереження, дослідження та екологічну освіту задля захисту тропічних лісів Амазонії. Залучаючи дослідників, студентів і мандрівників до науково-дослідницьких та еколого-освітніх проєктів, IGAPÓ наголошує на розширенні можливостей людей через освіту та дослідження задля збереження амазонських тропічних лісів. Ці експедиції та ініціативи підкреслюють вирішальну роль експериментального навчання у формуванні екологічної свідомості серед дітей. Безпосередньо взаємодіючи з природним та культурним середовищем Амазонії, діти отримують глибоке розуміння важливості збереження природи та сталого життя, що є важливими уроками в сучасному світі [40].

У Кенії природоохоронні освітні програми, особливо ті, що зосереджені на сафарі, відіграють вирішальну роль у вихованні екологічної свідомості та природоохоронного мислення серед дітей. Такі програми, як ті, що пропонуються LewaWildlifeConservancy та Клубами дикої природи Кенії (WCK), є зразковими в цьому відношенні.

Освітня програма LewaWildlifeConservancy покликана допомогти учням зрозуміти екологічні проблеми, що стоять перед Кенією, і те, як вони можуть зробити свій внесок у їх вирішення. Програма включає в себе такі заходи, як виїзди на природу, які пропонують експериментальне навчання, знайомлячи учнів з дикими тваринами в їхньому природному середовищі існування, а також відвідування Центру природоохоронної освіти, який надає практичний досвід у вирішенні екологічних викликів. Такий комплексний підхід гарантує, що учні не лише здобудуть знання про дику природу та її охорону, але й розвинути глибоке розуміння біорізноманіття та захисту довкілля [44].

Подібним чином, Клуби дикої природи Кенії (WCK) беруть участь у різних заходах, спрямованих на розвиток природоохоронного мислення серед школярів. Ці заходи включають, зокрема, висаджування дерев, освітні сафари та природоохоронні мітинги. WCK також наголошує на створенні у школах клубів дикої природи та екологічних клубів, які допомагають розвивати інтерес до природи та прищеплювати учням культуру охорони природи. Ця діяльність допомагає навчати понад мільйон молодих кенійців про важливість збереження довкілля. Ці програми підкреслюють важливість інтеграції природоохоронної освіти в навчальний процес дітей, особливо через інтерактивні та практичні заняття. Беручи участь у цих програмах, діти не лише дізнаються про важливість збереження дикої природи та природних ресурсів, а й стають послами збереження довкілля у своїх громадах [51].

В Австралії культурні тури аборигенів пропонують дітям багатий і захоплюючий спосіб дослідити і зрозуміти спадщину і традиції корінних народів. Цей досвід варіюється від прогулянок природними ландшафтами з глибоким культурним значенням до захоплюючих майстер-класів, які знайомлять з традиційними навичками та знаннями.

Яскравим прикладом є «Прогулянка вукаліною (wukalina Walk)» в Тасманії - чотириденна мандрівка північно-західним узбережжям під керівництвом гідів-палава (тасманійських аборигенів). Цей досвід не лише занурює учасників у приголомшливу природну красу регіону, але й глибоко

пов'язує їх з історіями, зв'язками та перспективами, які були частиною цієї землі протягом тисячоліть. Програма включає комфортне проживання та вишукане харчування, що підсилює загальний досвід [52].

У таких містах, як Сідней, DreamtimeSouthern X пропонує пішохідні екскурсії, які розкривають багату спадщину аборигенів міста, зосереджуючись на історичному районі Рокс. Ці екскурсії розкривають автентичну історію району та духовний зв'язок аборигенів із землею та водними шляхами Сіднейської гавані, надаючи уявлення про культуру та традиції задовго до сучасного розвитку міста [37].

Gumagaа, що базується на південному узбережжі Нового Південного Уельсу, пропонує широкий спектр культурного досвіду аборигенів та освітніх програм, розрахованих на різний вік і заснованих на традиціях народностей дхаравал і юін. Їхні пропозиції включають шкільні екскурсії, культурні тури та майстер-класи з традиційних танців, ткацтва, збирання куштів/медицини тощо, спрямовані на занурення та ознайомлення громади з культурою, традиціями та історією корінних народів. Ці програми в сукупності забезпечують комплексний і шанобливий спосіб взаємодії з культурою корінних народів Австралії, пропонуючи дітям можливість дізнатися і оцінити найстаріші безперервні культури світу через автентичний, веселий і змістовний досвід [43].

Отже, дослідження дитячого туризму в усьому світі розкриває різноманітний і багатий гобелен ініціатив, спрямованих на збагачення життя юних мандрівників через освітній, культурний та екологічний досвід. Від історичних та культурних турів Європою та Азією до програм занурення в природу та дику природу Північної Америки, Південної Америки, Африки та Океанії, дитячий туризм пропонує унікальну можливість розвивати глобальну обізнаність, бережливе ставлення до довкілля та культурне сприйняття з раннього віку.

Оскільки сектор продовжує розвиватися, інтеграція сталих практик, інклюзивності та технологічних досягнень відіграватиме вирішальну роль у формуванні майбутнього дитячого туризму. Ці елементи гарантуватимуть, що

туристичні враження не лише навчатимуть і розважатимуть, але й прищеплюватимуть почуття відповідальності та зв'язку зі світовим співтовариством.

Щоб забезпечити постійне зростання і позитивний вплив дитячого туризму, зацікавлені сторони повинні приділяти першочергову увагу створенню змістовних, доступних і відповідальних туристичних вражень. Спільні зусилля між постачальниками туристичних послуг, освітянами, громадами та батьками будуть ключовими у вихованні поінформованих, чуйних та екологічно свідомих молодих громадян світу.

Дитячий туризм, з його потенціалом впливу на молоді уми і серця, обіцяє сприяти створенню більш зрозумілого, сталого і взаємопов'язаного світу. Цінуючи та інвестуючи в ці освітні подорожі, суспільство може надати наступному поколінню можливість плекати та захищати культурну та природну спадщину нашої планети.

2.3. Стан туризму та готельного бізнесу в Україні

Стан туризму та готельного бізнесу в Україні є важливим аспектом економічного та соціокультурного розвитку країни. Ця галузь зазнала значних потрясінь та випробувань протягом останніх років, починаючи з 2014 року, коли військові дії на сході України та анексія Криму російською Федерацією суттєво вплинули на туристичний потік та інвестиційну привабливість країни. Ситуація ще більше ускладнилася в 2020 році через пандемію COVID-19, яка призвела до закриття кордонів, скасування міжнародних та внутрішніх рейсів та запровадження локдаунів. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну в 2022 році внесло додаткові виклики, значно ускладнивши роботу галузі та створивши нові виклики для відновлення та адаптації до змінених умов.

Вплив військових дій на сході України та анексії Криму на туристичний сектор країни можна розглядати з кількох аспектів, які включають зміни в

потоках туристів, економічні наслідки для туристичної індустрії, а також довгострокові виклики для розвитку галузі.

Військові конфлікти та політична нестабільність значно підвищують рівень сприйняття ризику серед потенційних туристів. Події на сході України та анексія Криму створили образ України як регіону з високим рівнем небезпеки, що відлякує іноземних туристів. Це призвело до різкого зниження кількості міжнародних візитів, особливо з країн ЄС та США, де уряди часто випускали попередження своїм громадянам про подорожі до України.

Туристична індустрія є значним джерелом доходу для багатьох регіонів України, особливо для Кримського півострова, який традиційно вважався одним із найпопулярніших напрямків літнього відпочинку. Втрата Криму як туристичної дестинації та військові дії на сході призвели до значних економічних втрат, зокрема, до зменшення доходів від туризму, закриття готелів та інших туристичних підприємств, а також до втрати робочих місць.

Конфлікт на сході України спричинив велику хвилю внутрішніх переміщених осіб, які були змушені залишити свої домівки в пошуках безпеки. Це не лише зменшило кількість потенційних внутрішніх туристів, але й спричинило додатковий тиск на інфраструктуру та ресурси в інших регіонах України, що також негативно позначилося на туристичному секторі. Довгострокові наслідки військових дій та анексії Криму для туристичної галузі України включають потребу відновлення іміджу країни як безпечного туристичного напрямку, відновлення пошкодженої інфраструктури та приваблення нових інвестицій в галузь. Це вимагатиме значних зусиль з боку уряду та приватного сектору, а також ефективної маркетингової стратегії для переконання потенційних туристів у безпеці та привабливості України як туристичного напрямку.

Військові дії на сході України та анексія Криму мали глибокий та багатогранний вплив на туристичну індустрію країни. Відновлення та розвиток туристичного сектору в умовах нових викликів вимагають комплексного підходу, включаючи забезпечення безпеки, відновлення інфраструктури,

розвиток внутрішнього туризму та покращення іміджу України на міжнародній арені.

Пандемія COVID-19 стала небаченим викликом для світової туристичної індустрії, і Україна зіткнулася з усіма її наслідками. Введення карантинних обмежень, закриття кордонів та інші заходи, спрямовані на стримування поширення вірусу, суттєво вплинули на туристичний сектор країни.

З початком пандемії було закрито міжнародні та внутрішні кордони, що призвело до негайного припинення міжнародного туризму. Масове скасування рейсів не лише зупинило прибуття іноземних туристів, але й обмежило можливості для українців подорожувати за кордон, спонукаючи їх до відкриття туристичних можливостей всередині країни. Для запобігання поширенню COVID-19 уряд України запровадив карантинні обмеження, які включали обмеження на проведення масових заходів, роботу ресторанів та готелів, а також введення вимог соціального дистанціювання. Такі заходи значно скоротили внутрішній туристичний потік та знизили доходи бізнесу, залежного від туризму.

Готельний сектор постраждав особливо сильно через пандемію. Значне зниження кількості туристів призвело до падіння заповненості готелів, а в деяких випадках — до їх тимчасового закриття. Втрати доходів вимагали від готельєрів шукати альтернативні джерела прибутку та переосмислювати свої бізнес-моделі. У відповідь на кризу, викликану пандемією, багато підприємств у сфері туризму та готельного бізнесу були змушені адаптувати свої бізнес-моделі. Це включало розширення пропозицій для внутрішнього туризму, який став важливішим у контексті закритих кордонів. Також було розроблено безконтактні сервіси, щоб зменшити ризик передачі вірусу та збільшити впевненість споживачів у безпеці подорожей та перебування в готелях.

Пандемія прискорила цифровізацію готельного бізнесу та туристичної індустрії в цілому. Було впроваджено онлайн-реєстрацію заїзду та виїзду, безконтактну оплату та цифрові сервіси для замовлення послуг. Такі інновації

не лише допомогли зменшити фізичний контакт між співробітниками та гостями, але й покращили загальний досвід користувачів.

Пандемія COVID-19 стала серйозним випробуванням для туристичної індустрії України, спонукаючи до переосмислення підходів до ведення бізнесу та адаптації до нових реалій. Хоча криза завдала значної шкоди галузі, вона також стимулювала інновації та пошук нових можливостей для розвитку, які можуть слугувати фундаментом для відновлення та подальшого зростання туристичного сектору в постпандемічний період.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році глибоко вплинуло на туристичний сектор країни, погіршивши і без того нестабільну ситуацію після років конфлікту та глобальної пандемії COVID-19. Вторгнення не лише створило безпосередню фізичну небезпеку, але й суттєво підірвало операційну структуру та економічні основи туристичної галузі в Україні.

Вторгнення призвело до широкомасштабних руйнувань у різних регіонах України, безпосередньо націлених на об'єкти інфраструктури, в тому числі життєво важливі для туризму, такі як готелі, культурні пам'ятки та транспортні мережі. Безпосередня загроза життю та безпеці різко знизила обсяги як внутрішніх, так і міжнародних подорожей, оскільки основна увага людей була зосереджена на виживанні та безпеці, а не на дозвіллі чи дослідженнях.

На початку великого конфлікту, більше ніж 45% українців, яких опитали, здійснювали подорожі в межах країни з метою туризму, як повідомляє Державна агенція розвитку туризму (ДАРТ), посилаючись на власне дослідження. У агенції підкреслили, що в даний час індустрія переважно спирається на внутрішній туризм[20;33].

Протягом останніх півтора років, 26% респондентів подорожували по регіонах один або два рази, 12% здійснили подорожі від трьох до п'яти разів. Більше п'яти разів відвідали різні місця в Україні 7% опитаних, як зазначає ДАРТ [20].

Відношення 23% українців до подорожей не зазнало змін через широкомасштабний конфлікт. 21% вважають, що подорожуючи, вони

підтримують економіку країни, тоді як стільки ж респондентів уникають будь-яких поїздок через потенційні ризики. Більшість, а саме 48% опитаних, віддають перевагу подорожам влітку. Весняні поїздки обирають лише 4%, осінні – близько 3%, зимові – всього 2%, як повідомляє агенція [20].

56% опитаних вказали, що їх вибір часу для подорожей залежить перш за все від наявності відпустки або канікул. Ціна впливає на рішення 22% опитаних, а погодні умови важливі також для 22% респондентів.

Перевагу міському туризму та пішим екскурсіям віддають 54% опитаних. 28% вибирають відвідування історичних пам'яток та музеїв. 23% проводять час на пляжі, а стільки ж зацікавлені в подієвому туризмі. Гастрономічні подорожі країною приваблюють 22% респондентів. Активний відпочинок приваблює 16% опитаних, екотуризм цікавий для 11%. Майже 9% надають перевагу рекреаційному туризму, як вказано в повідомленні ДАРТ [20].

Багато туристичних визначних пам'яток і об'єктів були змушені закритися або через прямі пошкодження внаслідок військових дій, або як запобіжний захід для захисту відвідувачів і персоналу. Історичні місця, музеї та рекреаційні зони, часто розташовані в зонах конфлікту або поблизу них, стали недоступними, що вилучило ключові атракції з туристичної пропозиції України. Крім того, операційна логістика ведення туристичного бізнесу стала неприйнятно складною, що призвело до тимчасового або постійного закриття багатьох закладів.

Вторгнення призвело до майже повного призупинення міжнародних рейсів в Україну та з України, оскільки закриття повітряного простору та проблеми з безпекою відлякували іноземні авіакомпанії та мандрівників. Внутрішнє сполучення також серйозно постраждало: перебої в залізничному сполученні, блокування доріг і ризики, пов'язані з поїздками всередині країни. Ці транспортні проблеми ще більше ізолювали Україну від потенційних туристичних потоків і ускладнили внутрішні пересування, суттєво обмеживши можливості подорожей всередині країни.

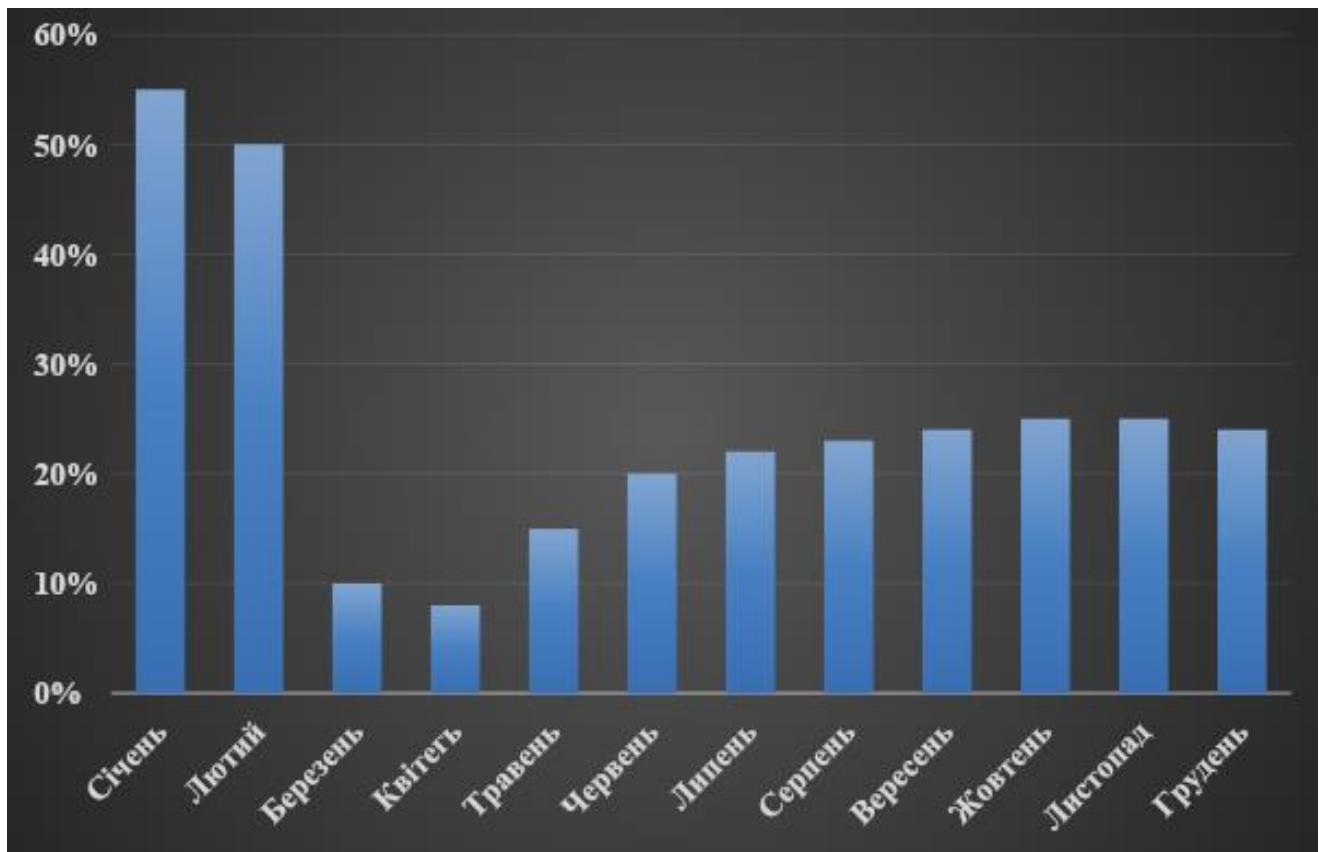

Рис. 2.1 Завантаженість готелів у 2022 році (по місяцях)

Джерело: [19, 32]

Більш широкий економічний вплив вторгнення був глибоким і вплинув на всі сектори української економіки, включно з туризмом. Загальне зниження економічної активності призвело до зменшення наявного доходу українців, який можна було б спрямувати на несуттєві витрати, такі як подорожі та відпочинок. Для регіонів, економіка яких значною мірою залежала від туризму, вплив був особливо серйозним, що призвело до втрати робочих місць і занепаду місцевої економіки.

З розгортанням вторгнення основна увага як уряду, так і населення була зосереджена на забезпеченні безпеки та наданні підтримки внутрішньо переміщеним особам (ВПО), які були змушені покинути свої домівки через конфлікт. Гуманітарна криза відволікла ресурси та увагу від розвитку туризму на більш нагальні потреби, такі як житло, їжа та медична допомога для переміщених осіб. Така зміна пріоритетів ще більше відсунула туристичну

галузь на другий план, оскільки добробут громадян і вирішення конфлікту стали першочерговими завданнями.

Довгострокові наслідки вторгнення для туристичної галузі України є складними та багатогранними. Відбудова сектору потребуватиме не лише фізичної реконструкції пошкодженої інфраструктури, а й зусиль з відновлення іміджу країни як безпечної та привабливої для туристів. Крім того, знадобляться інноваційні підходи для поживлення галузі, можливо, з акцентом на нові види туризму, які підкреслюють стійкість України, її культурну спадщину та природну красу.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році завдало серйозного удару по туристичному сектору країни, поглибивши існуючі проблеми та створивши нові. Шлях до відновлення буде важким і потребуватиме узгоджених зусиль як державного, так і приватного секторів для відбудови, інновацій та репозиціонування України в глобальному туристичному ландшафті.

Отже, стан туризму та готельного бізнесу в Україні свідчить про глибокий вплив ряду кризових явищ, починаючи від військових дій на сході країни та анексії Криму, до пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення Російської Федерації в 2022 році. Ці події спричинили значні втрати у доходах, зменшення туристичних потоків, закриття багатьох туристичних об'єктів і готелів, а також загальний спад економічної активності в галузі.

Однак, незважаючи на виклики, український туристичний сектор і готельний бізнес проявляють стійкість та адаптивність. Внутрішній туризм набуває нового значення, сприяючи відкриттю нових напрямків і можливостей для мандрівників в межах країни. Розвиваються нові формати туризму, такі як агротуризм, екотуризм, та культурний туризм, які можуть стати фундаментом для подальшого розвитку галузі.

Значну роль у відновленні та розвитку туризму в Україні відіграють інвестиції в інфраструктуру, покращення якості сервісу, а також ефективні маркетингові кампанії, спрямовані на зміцнення позитивного іміджу України як

безпечного та привабливого туристичного напрямку. Впровадження цифровізації та інноваційних технологій також може сприяти більшій доступності та зручності туристичних та готельних послуг.

З огляду на все вищезазначене, можна зробити висновок, що майбутнє туризму та готельного бізнесу в Україні залежить від здатності галузі адаптуватися до нових умов, інвестувати в розвиток та інновації, а також від підтримки з боку уряду та міжнародної спільноти. Попри численні виклики, існують перспективи для позитивних змін і зростання туристичної галузі в Україні.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ СТУДЕНТСЬКОГО ТАБОРУ «ЕКОНОМІСТ»)

3.1. Організаційна і економічна структура студентського табору «Економіст»

У сучасному світі, де освіта та професійний розвиток набувають все більшої значущості, студентські табори відіграють важливу роль у формуванні майбутніх спеціалістів. Студентський табір «Економіст», як яскравий представник таких освітніх ініціатив, є унікальним майданчиком для здобуття практичних знань, розвитку навичок та зміцнення командного духу серед студентів економічних спеціальностей.

Спортивні табори, такі як «Економіст», відіграють важливу роль у формуванні не тільки фізичної, але й інтелектуальної та соціальної складових особистості студентів. Вони є місцем, де молодь має можливість розвивати лідерські якості, вчитися командній роботі та вдосконалювати навички вирішення проблем, які є невід'ємними для успішної кар'єри в будь-якій сфері, включаючи економіку.

Табір «Економіст» вирізняється серед інших спортивних таборів своїм унікальним поєднанням фізичної активності та економічної освіти. Він пропонує студентам можливість зануритися у світ спорту, паралельно розширюючи свої знання в галузі економіки через інтерактивні лекції, воркшопи та бізнес-ігри, які відбуваються у невимушеній та динамічній атмосфері.

Основною метою табору є розвиток в студентів усвідомлення зв'язку між фізичною активністю та ефективністю в професійній діяльності, а також підвищення рівня економічної грамотності. Програма табору ретельно спланована таким чином, щоб кожен учасник міг відкрити для себе нові аспекти взаємозв'язку спорту, економіки та особистісного розвитку.

Управління спортивним табором «Економіст» засноване на принципах ефективності, гнучкості та відповідальності, що дозволяє адаптуватися до змінних потреб студентів та спортивного середовища. Організаційна структура табору розроблена таким чином, щоб забезпечити злагоджену взаємодію між усіма його складовими, від управління до безпосередньо учасників [30].

Центральним елементом управлінської структури є дирекція табору, яка відповідає за стратегічне планування, фінансування, взаємодію з партнерами та контроль якості програм. Дирекція працює у тісній співпраці з відділами, кожен з яких має свою спеціалізацію: спортивні заходи, освітні програми, логістика та проживання, медичне забезпечення та безпека.

Організаційна структура спортивного табору «Економіст» відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування та високоякісного сервісу для його учасників. Ця структура розроблена таким чином, щоб оптимально використовувати наявні ресурси, забезпечуючи при цьому різноманітність та якість послуг. Житловий сектор табору складається з корпусів різних категорій, що дозволяє розмістити учасників відповідно до їх потреб та вимог. Житлові корпуси першої та другої категорії пропонують комфортабельні умови проживання, тоді як дерев'яні будиночки третьої категорії надають більш автентичний та природний досвід [30].

Табір «Економіст» має широкий спектр рекреаційних ресурсів, які сприяють оздоровленню та відпочинку учасників. Кліматичні умови регіону, зокрема аеросолярій, та морська вода використовуються для проведення процедур таласотерапії. Ці природні фактори сприяють фізичному та психологічному відновленню. Для різноманітного дозвілля та активностей табір має прибережну зону з пляжем, паркові зони для прогулянок та артезіанську свердловину, що забезпечує чисту питну воду. Ці спеціальні зони створені для задоволення потреб учасників у спокійному відпочинку та активних видах діяльності на свіжому повітрі.

Спортивні споруди та майданчики, включаючи футбольне та волейбольне поля, баскетбольний майданчик, тенісні столи та тренажери, забезпечують

учасникам можливість займатися улюбленими видами спорту. Культурні заходи та зустрічі проводяться в спеціально обладнаних бібліотеках та бесідках. Для забезпечення потреб учасників у харчуванні функціонує заклад ресторанного господарства, а душові та пральня вирішують питання особистої гігієни. Також на території табору працює медичний пункт, готовий надати допомогу у разі необхідності [30].

Структура спортивного табору «Економіст» розроблена з метою створення оптимальних умов для розвитку та відпочинку його учасників, з особливим акцентом на спортивну підготовку та фізичне вдосконалення. Управління табором здійснюється начальником, який призначається на постійну штатну посаду та несе відповідальність за всю роботу табору. У період активної роботи табору може бути введена посада заступника начальника табору з числа штатних працівників, що сприяє більш ефективній організації роботи та кращому виконанню поставлених завдань.

Матеріальне забезпечення табору включає спортивний та господарський інвентар, який може надаватися у тимчасове користування студентському табору на період його функціонування. Це забезпечує необхідні умови для проведення тренувальних занять з професійно-прикладної фізичної та спортивно-технічної підготовки. Відповідальність за облік, збереження обладнання, інвентарю та майна несуть начальник табору та відповідні матеріально-відповідальні особи [30].

Фінансування, облік та звітність утримання спортивного табору «Економіст» є важливими аспектами його діяльності, які забезпечують стабільне та ефективне функціонування табору. Утримання табору фінансується за рахунок різноманітних джерел, включаючи кошти, отримані від продажу путівок, внесків від профспілок, які призначені на часткове покриття вартості путівок для студентів та співробітників, а також бюджетних коштів, які університет отримує на проведення культурно-масових, фізкультурних та спортивних заходів. Додаткове фінансування може залучатися від вільної

реалізації путівок окремим громадянам та організаціям, як в Україні, так і за кордоном.

Управління фінансами табору включає не тільки залучення коштів, але й їх розподіл та контроль за витрачанням. Кошторис табору розробляється з урахуванням усіх передбачуваних витрат та доходів і підлягає затвердженню ректором університету. Бухгалтерія університету здійснює строгий контроль за витрачанням коштів, що дозволяє забезпечити прозорість фінансових операцій та ефективно використання ресурсів табору [30].

Звітність про проведenu роботу є обов'язковою частиною фінансового управління. Університет щорічно подає звіт про діяльність табору, який включає інформацію про виконання кошторису, проведені заходи, кількість учасників та інші важливі аспекти роботи табору. Ця звітність передається не тільки в управлінські структури університету, але й в інші контролюючі органи, що забезпечує високий рівень відповідальності та прозорості в управлінні табором.

На основі проведеного SWOT-аналізу (табл. 3.1) можна зробити висновок, що студентський спортивний табір «Економіст» має сильні сторони, які служать надійним фундаментом для його діяльності та подальшого розвитку. Виділені сильні сторони, такі як розгалужена інфраструктура та кваліфікований персонал, створюють сприятливе середовище для відпочинку та занять спортом, що є ключовими аспектами привабливості табору для його цільової аудиторії. Підтримка університету та різноманітні культурно-масові заходи додатково зміцнюють позиції табору на ринку освітніх та спортивних послуг.

Водночас аналіз виявив низку слабких сторін та потенційних загроз, які можуть стримувати розвиток табору або створити виклики для його стабільності. Обмежені фінансові ресурси, сезонна залежність діяльності та потреба в оновленні інфраструктури потребують уваги керівництва для забезпечення довгострокової стійкості табору. Конкурентне середовище та зовнішні економічні умови також вимагають гнучкості та адаптації стратегій

табору до змінюваних обставин. Тим не менше, виявлені можливості вказують на потенціал для розширення та інновацій у діяльності табору. Розвиток партнерських відносин, залучення додаткового фінансування, розширення програмних пропозицій та впровадження сучасних технологій можуть слугувати важелями для подолання існуючих обмежень і відкриття нових перспектив для табору.

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз студентського табору «Економіст»

Сильні сторони	- Добре розвинена інфраструктура: табір має різноманітні житлові корпуси, спортивні та рекреаційні зони, що дозволяють забезпечити комфортне проживання та різноманітні види діяльності для учасників. - Кваліфікований персонал: наявність висококваліфікованих тренерів та викладачів фізичного виховання, які можуть проводити професійно-прикладні фізичні та спортивно-технічні тренування. - Підтримка університету: фінансова та організаційна підтримка з боку університету, що забезпечує стабільність та розвиток табору. - Культурно-масові заходи: різноманітність культурних та масових заходів, які сприяють розвитку творчих здібностей учасників та зміцненню їхнього духу.
Слабкі сторони	- Обмеженість бюджету: залежність від бюджетних коштів та коштів від продажу путівок може обмежувати можливості табору щодо оновлення інфраструктури та розширення програм. - Сезонність: оперативна діяльність табору, яка обмежена літнім сезоном, може впливати на його фінансову стабільність та зайнятість персоналу протягом року. - Інфраструктурні обмеження: потреба в оновленні та розширенні інфраструктури для задоволення зростаючих потреб учасників та впровадження нових видів діяльності
Можливості	- Розвиток партнерських програм: співпраця з іншими організаціями та університетами для обміну досвідом, ресурсами та учасниками. - Залучення інвестицій: пошук додаткових джерел фінансування через спонсорство, гранти та партнерські внески. - Розширення програми: введення нових спортивних та освітніх програм, які відповідають сучасним трендам та інтересам учасників. - Цифровізація: впровадження сучасних технологій для покращення управління табором, залучення учасників та проведення дистанційних програм.
Загрози	- Конкуренція: зростання кількості спортивних та освітніх таборів може підвищити рівень конкуренції. - Зміни у фінансуванні: залежність від зовнішнього фінансування робить табір вразливим до змін у бюджетній політиці та економічних коливань. - Ризики, пов'язані з безпекою: потреба в постійному оновленні заходів безпеки та інфраструктури для забезпечення безпечного середовища для учасників. - Пандемічні та епідеміологічні ризики: потенційні обмеження або закриття табору через епідеміологічні загрози, такі як пандемія.

Джерело: розроблено автором

Отже, аналіз організаційної та економічної структури студентського табору «Економіст» демонструє її ефективність та адаптивність до потреб учасників та сучасних викликів освітнього та спортивного середовища. Злагоджена взаємодія між різними відділами табору, включаючи спортивні заходи, освітні програми, логістику та медичне забезпечення, забезпечує комплексний підхід до розвитку фізичних та інтелектуальних здібностей студентів. Ретельно спланована програма, яка включає інтерактивні лекції, воркшопи та спортивні заходи, сприяє підвищенню рівня економічної грамотності та професійних навичок учасників.

Матеріальне забезпечення та фінансова стабільність табору, забезпечена за рахунок різноманітних джерел фінансування, дозволяє підтримувати високий рівень сервісу та доступності освітніх та спортивних програм для широкого кола студентів. Система управління табором, заснована на принципах ефективності, гнучкості та відповідальності, гарантує адаптацію до змінних умов та потреб учасників, забезпечуючи при цьому високий рівень організації та контролю за якістю програм.

Організаційна і економічна структура студентського табору «Економіст» відображає сучасні тенденції в освіті та спортивній підготовці, виступаючи як модель для розвитку інтегрованих освітніх програм, що спрямовані на формування універсальних компетенцій та підготовку кваліфікованих спеціалістів у галузі економіки та інших сферах.

3.2 Механізми удосконалення програм дитячого туризму

Програми дитячого туризму мають потенціал зробити значний внесок у розвиток дитини, пропонуючи унікальні можливості для навчання, пригод та культурного обміну. Однак, щоб максимізувати ці переваги, важливо, щоб такі програми були ретельно розроблені з урахуванням потреб та інтересів дітей.

Освітня інтеграція у рамках дитячих туристичних програм є критично важливим елементом, який перетворює простий огляд визначних пам'яток на

багатий навчальний досвід. Цей механізм використовує природну дитячу допитливість і захоплюючу природу подорожей для створення потужної освітньої платформи. Нижче ми детальніше розглянемо, як можна ефективно впровадити освітню інтеграцію в дитячі туристичні програми, зосередившись на інтерактивних екскурсіях, освітніх семінарах та практичних заняттях.

Удосконалення організації програм дитячого туризму може включати в себе низку заходів та ініціатив, спрямованих на підвищення якості та безпеки подорожей, а також розширення освітніх та розважальних можливостей для дітей. Інтерактивні екскурсії - це чудовий спосіб залучити дітей до навчального процесу під час дослідження нових місць. Такі екскурсії можуть бути розроблені з використанням техніки розповіді, коли гіді розповідають про історію та значення пам'яток у переконливій і доступній формі, часто включаючи міфи, легенди та цікаві анекдоти, які приваблюють юні уми. Для посилення інтерактивності екскурсіводи можуть використовувати запитання і виклики, що спонукають дітей уважно спостерігати за навколишнім середовищем і критично мислити про те, що вони бачать. Наприклад, «полювання на сміття» в історичному місці може заохотити дітей до пошуку певних архітектурних особливостей, символів чи написів, що поглибить їхню взаємодію з матеріалом (табл. 3.2).

Освітні майстер-класи забезпечують більш структуроване навчальне середовище, де діти можуть заглибитися в конкретні теми, пов'язані з місцем призначення їхньої подорожі. Ці майстер-класи можуть охоплювати широкий спектр тем, від місцевих ремесел до базових уроків мови, збереження навколишнього середовища або історичних реконструкцій. Беручи участь у таких майстер-класах, діти можуть отримати практичний досвід і глибше зрозуміти культурні чи наукові аспекти місця, яке вони відвідують. Наприклад, гончарна майстерня в регіоні, відомому своєю керамічною майстерністю, не лише навчає дітей ремеслу, а й культурній спадщині та традиціям, які його формують. Майстер-класи можуть бути адаптовані для різних вікових груп, щоб їхній зміст був доступним і цікавим для всіх.

Таблиця 3.2

Стратегічні вдосконалення в сферах маркетингу та менеджменту для
сталого розвитку табору «Економіст» у секторі дитячого туризму

Маркетингові стратегії:	1. Цифровий маркетинг. Активна присутність у соціальних медіа (Facebook, Instagram, Telegram), де можна ділитися фото та відео з життя табору, історіями успіху вихованців. 2. Оновлення вебсайту. Сучасний, інтерактивний вебсайт, зручний для мобільних пристроїв, з онлайн реєстрацією та оплатою. 3. Контент-маркетинг. Розробка блогу на сайті табору з корисними статтями про дитячий відпочинок, розвиток навичок, інтерв'ю з колишніми вихованцями. 4. Відео-відгуки від батьків та дітей, історії успіху. 5. Екологічний маркетинг. Популяризація сталого туризму, використання екологічних матеріалів у побуті табору, впровадження програм з охорони природи. 6. Партнерство та співпраця. Співпраця з освітніми установами, спортивними та творчими гуртками для розширення програми табору. Партнерство з місцевими бізнесами для забезпечення спеціальних знижок або пропозицій для відвідувачів табору.
Менеджмент:	1. Якість послуг. Постійне оновлення та підвищення кваліфікації персоналу через тренінги та семінари. Регулярний зворотний зв'язок від батьків та дітей для вдосконалення програми та послуг. 2. Безпека та здоров'я. Строгі протоколи безпеки та здоров'я, включаючи медичне обслуговування на місці. Впровадження програм з фізичного виховання та здорового харчування. 3. Інновації у програмі. Розробка унікальних освітніх програм, які інтегрують навчання з розвагами, включаючи STEM (наука, технології, інженерія, математика), мистецтво, спорт. Впровадження програм з особистісного розвитку та командоутворення. 4. Стійке розвиток. Використання альтернативних джерел енергії та зниження вуглецевого сліду табору. Залучення дітей до програм з відновлення та збереження природи.

Джерело: розроблено автором

Практичні заняття мають вирішальне значення для навчання дітей, оскільки вони надають можливості для експериментального навчання, де діти можуть безпосередньо взаємодіяти з навколишнім середовищем. Така діяльність може варіюватися від прогулянок на природі та спостережень за дикими тваринами до участі у місцевому фермерстві чи кулінарії. Завдяки такому досвіду діти дізнаються про місцеву екосистему, географію, кухню та спосіб життя, отримуючи практичні навички та знання. Наприклад, участь у традиційному уроці кулінарії дозволяє дітям дізнатися про місцеві інгредієнти, кулінарні техніки та культурне значення їжі в суспільстві, яке вони відвідують.

Аналогічно, прогулянка на природі з гідом може розповісти дітям про місцеву флору і фауну, зусилля з охорони природи та важливість біорізноманіття.

Успіх інтеграції освіти в дитячі туристичні програми значною мірою залежить від співпраці з педагогами та експертами. Ці фахівці можуть гарантувати, що зміст програми буде не тільки точним та інформативним, але й адаптованим до рівня розвитку та інтересів дітей. Педагоги можуть надати цінну інформацію про ефективні стратегії викладання та навчальні цілі, тоді як місцеві експерти надають контенту автентичності та глибини, пропонуючи досвід та історії з перших рук, які збагачують навчальний процес.

Забезпечення безпеки та доступності дитячих туристичних програм є критично важливим аспектом, який вимагає ретельного планування, постійного моніторингу та глибокого розуміння різноманітних потреб юних учасників. У цьому розділі більш детально розглядаються механізми і стратегії, які можуть бути використані для дотримання найвищих стандартів безпеки і забезпечення інклюзивного, доступного досвіду для всіх дітей.

Основою будь-якої дитячої туристичної програми є її прихильність до безпеки. Це зобов'язання проявляється у впровадженні суворих протоколів безпеки, які охоплюють кожен аспект програми, від транспортування та розміщення до самої діяльності. Ці протоколи включають:

- Оцінку ризиків: проведення всебічної оцінки ризиків для всіх запланованих заходів і місць проведення є дуже важливим. Це передбачає виявлення потенційних небезпек, оцінку ймовірності та впливу цих небезпек, а також вжиття заходів для зменшення ризиків. Оцінки ризиків слід регулярно переглядати та оновлювати, щоб адаптуватися до мінливих умов і враховувати відгуки від попередніх програм.

- Готовність до надзвичайних ситуацій: розробка детальних планів готовності до надзвичайних ситуацій має вирішальне значення для ефективного реагування на будь-яку ситуацію, що може виникнути. Ці плани повинні включати чіткі процедури евакуації, невідкладної медичної допомоги та стихійних лих, з визначеними ролями та обов'язками для співробітників.

Регулярні навчання та тренінги можуть гарантувати, що персонал добре підготовлений, а діти знають, як реагувати в надзвичайних ситуаціях.

- Кваліфіковані керівники та медичні працівники: забезпечення присутності кваліфікованих керівників, включаючи вихователів, екскурсоводів і фахівців з догляду за дітьми, які пройшли підготовку з питань безпеки дітей, надання першої медичної допомоги та реагування на надзвичайні ситуації, є життєво важливим. Крім того, наявність медичних працівників, таких як медсестри або фельдшери, які можуть надати негайну допомогу в разі травми або хвороби.

Доступність - це створення середовища, в якому діти з будь-якими здібностями можуть брати повноцінну участь і отримувати однаковий досвід. Це передбачає ретельний розгляд та адаптацію програм для задоволення широкого спектру потреб:

- Фізична доступність: забезпечення доступності всіх місць, приміщень, транспорту та заходів для дітей з проблемами пересування має фундаментальне значення. Це може включати використання пандусів, ліфтів і доступних транспортних засобів, а також вибір місць, пристосованих для інвалідних візків.

- Інклюзивні заходи: розробка заходів, які можуть бути адаптовані або модифіковані для дітей з різними фізичними, сенсорними або когнітивними здібностями, гарантує, що кожен може брати участь і бути повністю залученим. Це може включати надання сенсорних матеріалів, використання перекладачів жестової мови або пропонування альтернативних видів діяльності, які відповідають різним інтересам і здібностям.

- Персоналізована підтримка: визнаючи, що потреби кожної дитини є унікальними, персоналізована підтримка може суттєво покращити їхній досвід. Це може включати в себе індивідуальну допомогу, використання індивідуальних стратегій спілкування або гнучкий графік, що дозволяє пристосувати його до різних темпів і рівнів витривалості.

Постійний моніторинг заходів безпеки та забезпечення доступності має важливе значення для визначення сфер, які потребують вдосконалення, та реагування на будь-які проблеми, що виникають. Збір відгуків від дітей, батьків та персоналу може надати цінну інформацію про ефективність протоколів безпеки та заходів доступності, підкреслити успіхи та визначити сфери, які потребують коригування або вдосконалення. Надаючи пріоритет безпеці та доступності, програми дитячого туризму можуть забезпечити збагачуючий досвід, який буде не лише приємним, але й безпечним та інклюзивним, що дозволить усім дітям досліджувати, вчитися та розвиватися в безпечному та сприятливому середовищі.

Залучення дітей до туристичних програм вимагає поєднання творчості, технологій і практичного досвіду, які не лише розважають, а й навчають. Інтегруючи інтерактивні технології, такі як доповнена реальність (AR) і віртуальна реальність (VR), діти можуть перенестися в різні часи і місця, оживляючи історію і географію так, як це неможливо зробити традиційними методами. Доповнена і віртуальна реальність можуть імітувати історичні події, природні явища і культурні ритуали, забезпечуючи глибоке занурення в навчальний процес. Гейміфікація, яка включає елементи ігрового дизайну в неігрових контекстах, ще більше посилює залучення, вводячи виклики, винагороди та інтерактивні розповіді, роблячи навчання цікавим і незабутнім.

Експериментальне навчання, коли діти вчаться через безпосередній досвід, відіграє вирішальну роль у створенні інтерактивних та захоплюючих туристичних програм. Цей підхід дозволяє дітям торкатися, відчувати і взаємодіяти з навколишнім середовищем, сприяючи глибшому розумінню і зв'язку з матеріалом. Незалежно від того, чи це участь у традиційній ремісничій майстерні, чи науковий експеримент у природних умовах, чи груповий проект, спрямований на вирішення проблеми, експериментальне навчання заохочує допитливість, критичне мислення та роботу в команді.

Культурна чутливість вплетена в тканину успішних програм дитячого туризму, особливо тих, які знайомлять юні уми з широким розмаїттям світових

культур. Розробляючи програми, які занурюють дітей у місцеві звичаї, традиції та повсякденне життя громади, вони вчать ся цінувати і поважати розмаїття світових культур. Цього можна досягти за допомогою інтерактивних майстер-класів, які навчають місцевим ремеслам, мовних уроків, які знайомлять з основними фразами та привітаннями, а також занять з розповіді історій, які заглиблюють у фольклор та легенди місцевості. Заохочення дітей взаємодіяти з місцевими громадами в шанобливий і змістовний спосіб дозволяє їм отримати уявлення про різні способи життя, виховуючи емпатію та глобальне мислення.

Екологічне управління стає все більш важливим аспектом дитячих туристичних програм, що відображає зростаючу обізнаність щодо питань сталого розвитку та збереження природи. Інтеграція принципів екологічного менеджменту передбачає навчання дітей про крихкий баланс екосистем і вплив людської діяльності на світ природи. Це можна зробити за допомогою походів на природу під керівництвом обізнаних місцевих жителів або науковців, які можуть вказати на місцеву флору і фауну та пояснити їхню роль в екосистемі. Спостереження за дикою природою може прищепити дітям почуття подиву і поваги до тваринного світу, а семінари з екологічної освіти можуть розповісти їм про природоохоронні заходи і про те, як вони можуть зробити свій внесок у захист довкілля. Заохочуючи відповідальне ставлення до подорожей і практичний підхід до вивчення довкілля, дитячі туристичні програми можуть відігравати ключову роль у формуванні наступного покоління природоохоронців.

Регулярна оцінка програм дитячого туризму та збір зворотного зв'язку від учасників і їхніх батьків є важливими для забезпечення високої якості та неперервного удосконалення. Для ефективної оцінки програми важливо розробити анкети та опитування, які допоможуть зібрати враження, пропозиції та занепокоєння учасників і батьків. Також може бути корисним проведення зустрічей фокус-груп з невеликими групами учасників та батьків, щоб отримати більш глибоке розуміння їхніх досвідів та вражень.

Визначення ключових показників ефективності, таких як рівень задоволення, навчальні результати та рівень участі в активностях, є критично важливим для оцінки успішності програми. Оцінки слід проводити регулярно негайно після закінчення програми та через певний час, щоб оцінити її довгостроковий вплив. Важливо забезпечити можливість анонімного заповнення опитувань, щоб учасники та батьки могли відверто ділитися своїми думками.

Аналіз зібраних даних повинен включати як кількісний, так і якісний аналіз, щоб отримати повне розуміння зворотного зв'язку. Шукання зразків у зворотному зв'язку допоможе виявити сильні сторони програми та аспекти, які потребують удосконалення. Зворотний зв'язок з учасниками та батьками щодо результатів оцінок та планованих змін або удосконалень є важливим для підтримки прозорості та взаємної довіри. На основі зібраної інформації слід розробити та впровадити конкретні дії для покращення програми, забезпечуючи її неперервне удосконалення та адаптацію до потреб та очікувань учасників та їхніх батьків.

Залучення фінансування та спонсорства є ключовим аспектом у розширенні та покращенні програм дитячого туризму. Цей процес вимагає стратегічного підходу та ефективної комунікації з потенційними спонсорами та донорами. Один із способів почати це — створити докладний опис програми, який підкреслює її цінність, мету та вплив на дітей та їхні сім'ї. Цей опис повинен також включати чітке викладення цілей програми, очікуваних результатів та способів їх вимірювання.

Після розробки опису програми можна ідентифікувати потенційних спонсорів і донорів, які поділяють схожі цінності та інтереси. Це можуть бути корпорації, місцевий бізнес, благодійні фонди, урядові агенції та приватні особи. Під час звернення до потенційних спонсорів важливо наголосити на синергії між цілями програми та цілями спонсора, а також на можливостях для спонсорів отримати позитивне публічне визнання, підвищення брендової відомості та залучення до соціально відповідальної діяльності. Гранти від

урядових агенцій, освітніх фондів та міжнародних організацій також можуть бути значним джерелом фінансування. Для отримання грантів зазвичай потрібно подати детальний проектний заявку, що описує цілі програми, методику, очікувані результати та детальний бюджет. Успішні заявки часто демонструють інноваційний підхід, міцну проекту команду та здатність досягати вимірюваних результатів. Окрім прямого фінансування, спонсорство може включати надання товарів та послуг, що може зменшити оперативні витрати програми. Наприклад, місцеві транспортні компанії можуть запропонувати безкоштовний або знижений транспорт для учасників, а готелі можуть запропонувати знижені тарифи на проживання.

У процесі залучення фінансування та спонсорства важливо підтримувати прозорість та відкритість, забезпечуючи регулярний зворотний зв'язок з донорами та спонсорами про прогрес програми та досягнення. Це допоможе підтримувати довгострокові відносини та може сприяти подальшій підтримці в майбутньому.

Отже, вдосконалення дитячих туристичних програм вимагає багатогранного підходу, який передбачає інтеграцію освіти, безпеку та доступність, залучення та інтерактивність, культурну чутливість та дбайливе ставлення до довкілля. Вбудовуючи освітній контент у розважальні та інтерактивні заходи, ці програми можуть перетворити досвід подорожей на багаті можливості для навчання, які розширюють світогляд молоді. Дотримання суворих протоколів безпеки і врахування вимог доступності гарантують, що всі діти, незалежно від їхніх здібностей чи потреб, можуть повноцінно і безпечно брати участь у цих програмах.

Таким чином, впровадження технологій та гейміфікації в туристичний досвід захоплює уяву юних мандрівників, роблячи навчання приємним і незабутнім. Водночас, глибока прихильність до культурної чутливості та екологічного менеджменту при розробці програм виховує в учасників повагу, емпатію та почуття відповідальності перед різноманітними культурами та природним світом, який вони досліджують.

Метою вдосконалення дитячих туристичних програм є виховання поінформованих, чуйних та екологічно свідомих громадян світу. Ретельно розробляючи програми, які залучають, навчають і надихають, ми не лише покращуємо досвід подорожей для дітей, але й сприяємо їхньому загальному розвитку як особистостей, які добре підготовлені до того, щоб орієнтуватися в складнощах нашого світу і цінувати його.

ВИСНОВКИ

У дослідженні, присвяченому вдосконаленню програм дитячого туризму, з особливим акцентом на студентському таборі «Економіст», визначено перешкоди, що виникли, та сформульовано запропоновані стратегічні заходи. Метою цього дослідження була розробка комплексної концепції, спрямованої на підвищення організаційної ефективності та педагогічної цінності дитячих туристичних послуг, що сприятиме покращенню якості досвіду для дітей та молоді, а також каталізації розвитку сектору.

Дослідження висвітлює багатогранну та динамічну структуру сектору дитячого туризму в Україні, що характеризується новими тенденціями, які накладаються на тлі існуючих проблем, таких як недосконалість інфраструктури, брак програмної різноманітності та регуляторна невизначеність. Незважаючи на прихований потенціал цієї ніші, ці системні виклики підкреслюють необхідність узгоджених зусиль, спрямованих на поліпшення ситуації, щоб реалізувати весь потенціал розвитку сектору. Дослідження також підкреслило першочергову важливість врахування соціально-психологічних аспектів цільової демографічної групи. Це тягне за собою необхідність розробки програмних пропозицій, які не лише відповідають віку, але й є інтелектуально стимулюючими та педагогічно обґрунтованими, тобто відповідають різним когнітивним та психосоціальним стадіям розвитку дітей.

Організаційний аналіз студентського табору «Економіст» виявив поєднання сильних сторін, серед яких відданий своїй справі персонал і ґрунтовна програмна база, та слабких сторін, таких як застарілі операційні парадигми і недостатнє реагування на потреби ринку. Ця дихотомія підкреслює гостру потребу в стратегічній зміні парадигми, щоб привести у відповідність етику роботи табору та його програмні пропозиції до сучасних педагогічних імперативів та ринкових очікувань.

Відповідно до сформульованої мети та завдань дослідження зроблено висновок про те, що системне вдосконалення програм дитячого туризму, з особливим акцентом на студентському таборі «Економіст», потребує багатогранного підходу, що ґрунтується як на емпіричних даних, так і на теоретичних уявленнях. Основна мета цього дослідження полягала в розробці та обґрунтуванні комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення організаційно-педагогічних аспектів дитячого туризму. Ця мета була досягнута шляхом дослідження існуючого стану, нових тенденцій та існуючих проблем у сфері дитячого туризму в Україні, а також аналітичного порівняння зі світовими парадигмами. Виявлені недоліки в інфраструктурі, різноманітності програм та регуляторній чіткості вказують на гостру потребу в організованому реагуванні, спрямованому на реформування фундаментальних структур та операційної динаміки сектору. Крім того, з'ясування соціально-психологічних особливостей молодшої клієнттури підкреслює необхідність застосування підходу, орієнтованого на дитину, при розробці та реалізації туристичних програм, що вимагає відходу від традиційних, універсальних моделей до більш індивідуалізованих, експериментальних та освітніх пропозицій.

Аналіз законодавчої та нормативної бази, що регулює сферу туризму та гостинності, виявило ландшафт, позначений фрагментарністю та неоднозначністю. Це вимагає узгоджених зусиль, спрямованих на розробку та впровадження більш узгодженої та всеосяжної політики, яка б не лише забезпечувала чіткі рекомендації та стандарти для операторів, але й сприяла створенню середовища, сприятливого для інновацій та підвищення якості послуг у сфері дитячого туризму.

Порівняльний аналіз з міжнародними практиками допоміг виявити як прогалини, так і можливості в українському контексті. Очевидно, що впровадження найкращих практик у розробці програм, стандартів безпеки та залучення клієнтів, заснованих на успішних моделях з усього світу, може слугувати каталізатором розвитку сектору. Такий міжнародний бенчмаркінг не

лише надає дорожню карту для вдосконалення, але й встановлює конкурентні стандарти, до яких повинні прагнути місцеві оператори.

Організаційна оцінка студентського табору «Економіст» висвітлила сильні та слабкі сторони його поточної структури та операційного підходу. Хоча табір має відданий персонал і фундаментальну програмну основу, він обтяжений застарілими методологіями і недостатньою відповідністю сучасним ринковим вимогам і педагогічним практикам. Ця двоїстість є одночасно і викликом, і можливістю для трансформації, що вимагає стратегічного переосмислення з метою урізноманітнення програм, впровадження інноваційних педагогічних методик і формування більш гнучкої та динамічної організаційної культури.

Отже, вдосконалення організації дитячих туристичних програм на прикладі студентського табору «Економіст» вимагає комплексного і стратегічного підходу. Воно охоплює регуляторну реформу, інфраструктурні та програмні інновації, адаптацію до потреб ринку, а також неухильне дотримання стандартів якості та безпеки. Вирішуючи окреслені проблеми та використовуючи можливості для вдосконалення, існує значний потенціал для переосмислення ландшафту дитячого туризму в Україні. Такі зусилля не лише підвищать якість досвіду та освітню цінність дитячих туристичних програм, але й сприятимуть більш широкому соціально-економічному та культурному розвитку, виховуючи покоління, яке є всебічно розвиненим, культурно обізнаним та екологічно свідомим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про туризм» від 15.09. 1995 р. № 324/95-ВР. Документ 324/95-ВР, чинний, поточна редакція - Редакція від 01.01.2024, підстава - 1909-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.02.2024).
2. Закон України «Про курорти» від 05.10.2000 № 2026-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text> (дата звернення: 25.02.2024).
3. Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 № 249/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.02.2024).
4. Закон України «Про ліцензування окремих видів господарської діяльності». Документ 1108-ХІV, поточна редакція - Прийняття від 23.09.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1108-14#Text> (дата звернення: 25.02.2024).
5. Господарський кодекс України. Документ 436-ІV, чинний, поточна редакція - Редакція від 01.01.2024, підстава - 1909-ІХ, 3254-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> дата звернення: 25.02.2024).
6. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i> (дата звернення: 25.02.2024).
7. Податковий кодекс України. Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 25.02.2024).
8. Цивільний кодекс України. Документ 435-ІV, чинний, поточна редакція - Редакція від 30.01.2024, підстава - 3450-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 25.02.2024).
9. Про затвердження Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг

Держтурадміністрація України; Наказ, Правила від 16.03.2004 № 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0413-04#Text>(дата звернення: 25.02.2024).

10. Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності. Постанова Кабінету Міністрів України; Умови, Форма типового документа, Заява, Опис, Звіт від 11.11.2015 № 991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-2015-%D0%BF#Text>(дата звернення: 25.02.2024).

11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку органів ліцензування». Документ 1698-2000-п, втратив чинність, поточна редакція - Втрата чинності від 26.08.2015, підстава - 609-2015-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-2000-%D0%BF#Text>(дата звернення: 25.02.2024).

12. Алдошина М.В. Особливості споживчої поведінки на ринку туристичних послуг. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/26240/1/%D0%90%D0%BB%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf(дата звернення: 25.02.2024).

13. Беляєва С. С., Гарбар В. І. Особливості організації дитячого туризму в Україні. *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції*, Черкаси, 19–20 березня 2020 року: у 2-х томах. Т. 2, 14-15.

14. Богатирьова Г.А., Ніколайчук О.А., Романуха О.М., Снігур К.В. Організація туристичної діяльності: методика та практика: навч. посіб.. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020. 159 с.

15. Брусільцева Г. М. Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.

16. Глубоченко К. О., Дорошенко О. М. Аналіз сучасного стану ринку та перспективи туристичних послуг в Україні. *Modern Economics*. 2021. № 30(2021). С. 71-75.

17. Давидова О. Ю., Халіна І. ВДослідження факторів, що впливають на туристський попит в Україні. *Научно-технический сборник. Коммунальное хозяйство городов*. 2006. № 71. С. 372-376.
18. Денисенко М. П., Геньбач Д. Д. Особливості організації дитячого туризму в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 10. С. 46-50.
19. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tur_.htm (дата звернення: 25.02.2024).
20. Державна агенція розвитку туризму (ДАРТ). URL: <https://www.tourism.gov.ua/> (дата звернення: 25.02.2024).
21. Івченко Л. О., Кужиль С. В., Петренко М. В. Особливості організації дитячого туризму в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 83–88.
22. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні : навч. посіб. Чернівці: Зелена Буковина, 2003. 312 с.
23. Коваленко В. О. Філософсько-педагогічна концепція Д. Дьбюї Актуальні проблеми педагогіки і психології: зб. наук. пр. Ніжин: Ніжинський держ. пед. інт, 1995. С. 90–97.
24. Мерчанський В.В. Характеристика поняття «дитячий туризм» URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/33019/1/VII_konf_URSES_DBTU_2023-633-634.pdf (дата звернення: 25.02.2024).
25. Мельнійчук М. М., Зейко В. О. Молодіжний та дитячий туризм: сутність та класифікація за віком. *Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна, серія «Геологія. Географія. Екологія»*. 2016. № 44. С. 118-122.
26. Міністерство економіки України. Галузеві стандарти. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/MoreDetails?lang=uk-UA&id=ecfd6c5a-1760-4d8d-a931-3a63f64e2310&title=GaluzeviStandarti> (дата звернення: 25.02.2024).
27. Остап'юк Н. І. Кон'юктуротворні фактори туризму. *Моделювання регіональної економіки*. 2010. № 2. С. 228-236.

28. Піаже: теорія когнітивного розвитку. URL: http://psih.pp.ua/14302_%D0%BF%D1%96%D0%B0%D0%B6%D0%B5_%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F_%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83_%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F_%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83_%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%83%D1%94_%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%82%D1%8F%D0%BC%D0%B8_%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.html

(дата звернення: 25.02.2024).

29. Перепелюк О. М. Організація туризму : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; Умань : Сочінський М.М., 2022. 128 с.

30. Положення про студентський табір «Економіст». URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/economist_polozh.pdf (дата звернення: 25.02.2024).

31. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва. Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2007. 344 с.

32. Українська асоціація готелів та ресторанів. URL: <https://uhra.com.ua/> (дата звернення: 25.02.2024).

33. Як українці подорожують країною під час війни. URL: <https://forbes.ua/news/vnutrishniy-turizm-z-pochatku-viyni-ponad-45-ukraintsiv-podorozhuvali-krainoyu-08092023-15885> (дата звернення: 25.02.2024).

34. Amazon Emotions. URL: <https://amazonemotions.com/> (дата звернення: 25.02.2024).

35. CIEE. URL: <https://www.ciee.org/> (дата звернення: 25.02.2024).

36. Deci E. L., Ryan R. M. Self-determination theory. Handbook of theories of social psychology. 2012. № 1(20). P. 416-436.

37. DreamtimeSouthern X. URL: <https://dreamtimesouthernx.com.au/>(дата звернення: 25.02.2024).
38. International Student Travel Confederation (ISTC). URL: <http://www.aboutistc.org/>(дата звернення: 25.02.2024).
39. International Student Travel Confederation (ISTC). URL: <https://uia.org/s/or/en/1100004860>(дата звернення: 25.02.2024).
40. IGAPÓ. URL: <https://www.igapo.org/about-us>(дата звернення: 25.02.2024).
41. Federation of International Youth Travel Organizations (FIYTO). URL: <https://uia.org/s/or/en/1100051158>(дата звернення: 25.02.2024).
42. Global Youth Tourism Summit. <https://gyts.org/>(дата звернення: 25.02.2024).
43. Gumaraa. URL: <https://gumaraa.com.au/>(дата звернення: 25.02.2024).
44. LewaWildlifeConservancy. URL: <https://www.lewa.org/>(дата звернення: 25.02.2024).
45. National Park Service (NPS). URL: <https://www.nps.gov/index.htm>(дата звернення: 25.02.2024).
46. Raising children's intercultural understanding of France to increase motivation for language learning using drama by AmyLennon. URL: <https://reflect.ucl.ac.uk/pgce-primary-specialism-1920-teacher-enquiries/2020/12/14/raising-childrens-intercultural-understanding-of-france-to-increase-motivation-for-language-learning-using-drama-by-amy-lennon/>(дата звернення: 25.02.2024).
47. Vroom V., Porter L., Lawler E. Expectancy theories. *In Organizational Behavior*. 2015. P. 94-113.
48. World Tourism Organization, UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/>
49. World Youth Student and Educational Travel Confederation, WYSE. URL: <https://www.wysetc.org/>(дата звернення: 25.02.2024).

50. WYSE Travel Confederation. URL: https://isto.international/isto_members/wyse-travel-confederation/ (дата звернення: 25.02.2024).
51. WildlifeClubs of Kenya. URL: <https://wildlifecclubsofkenya.or.ke/> (дата звернення: 25.02.2024).
52. wukalina Walk – Bay of Fires, Lutruwita/Tasmania. URL: <https://www.wukalinawalk.com.au/> (дата звернення: 25.02.2024).